

KAIPUUN MAISEMA

Ilman huoltajaa saapuneiden alaikäisten
turvapaikanhakijoiden toimintatilan muodostuminen

Aku Hakulinen
Pro Gradu -tutkielma
Tampereen Yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Ympäristön ja alueiden politiikka

Tampereen Yliopisto Johtamiskorkeakoulu

Tekijä: Aku Hakulinen

Tutkielman nimi: Kaipuun maisema - Ilman huoltajaa saapuneiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden toimintatilan muodostuminen

Pro gradu -tutkielma Ympäristön ja alueiden politiikka, 65 sivua, 1 liitesivu

Aika: Marraskuu 2013

Tiivistelmä

Tutkimukseni tarjoaa tietoa ja ymmärrystä siitä, miten yksin Suomeen tullut alaikäinen turvapaikanhakija kokee uuden ympäristönsä. Saavutin tavoitteen kartoittamalla nuoren kokemuksia toimintatilasta. Toimintatilan kautta sain käsitystä siitä, mikä merkitys ympäristöllä on nuoren sopeutumisessa uudessa yhteiskunnassa. Tutkimukseeni osallistui kolme nuorta, jotka olivat olleet Suomessa 3-4 vuotta ja asuivat perheryhmäkodissa. Työni on laadullinen ja keräsin aineistoni etnografisesti havainnoinnin ja kävelyhaastattelun avulla. Aineistoni analysoin sisällönanalyysimenetelmällä.

Aineistosta nousi esille kaksi toimintatilan ulottuvuutta, jotka olivat voimia tuova ja voimia vievä. Nämä ulottuvuudet muodostuivat nuorten valitsemista merkityksellisistä paikoista. Voimia tuovaan ulottuvuuteen muodostui seuraavia piirteitä: kaipuun maisema, vetäytymisen paikat ja sosiaaliset ulottuvuudet. Voimia vievä toimintatila muodostui uhkaavista paikoista, poikkeavista sosiaalisista toimintamalleista ja uuden asuinympäristön tuomista haasteista.

Kumpaankin toimintatilan ulottuvuuteen kytkeytyivät oleellisesti vuodenaajat ja niitä määrittävät tunnetilat. Nimesin ne talven melankoliaksi ja kesän energiaksi. Toinen jokaiseen paikkavalintaan yhdistyvä tekijä oli sijainti. Sijainniltaan kaikki paikat muodostuivat solmukohdiksi nuorten arkipäiväisessä toimintatilassa.

Nuorten toimintatila on suppea, mutta he ovat löytäneet itselleen merkityksellisiä paikkoja, jotka auttavat jaksamaan uudessa ympäristössä. Ympäristön merkityksen näen heidän kotouttamistaan tukeväksi ja nuoret ovat motivoituneita olemaan osana suomalaista yhteiskuntaa.

Avainsanat: Ilman huoltajaa Suomeen saapunut alaikäinen turvapaikanhakija, toimintatila, tilan kokeminen, akkulturaatio, diaspora, liminaalisuus.

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	1
2 Maahanmuuton historiaa Suomessa.....	3
2.1 Maahanmuuttaja.....	4
2.2 Alaikäiset ja ilman huoltajaa tulleet turvapaikanhakijat	7
3 Etnografia.....	8
3.1 Tutkimuksen tarkoitus, tehtävä ja tavoite.....	10
3.2 Aineiston kerääminen ja analyysimenetelmä.....	11
4 Nuoret ja uusi ympäristö.....	14
4.1 Liminaalisuus.....	15
4.2 Akkulturaatio	17
4.3 Diaspora.....	19
5 Humanistinen maantiede.....	20
5.1 Tilan kokeminen.....	21
5.2 Toimintatila ja merkityksellinen paikka.....	25
5.3 Luonnon elvyttävä voima.....	28
6 Voimia tuovat toimintatilan ulottuvuudet.....	30
6.1 Kaipuun maisema.....	30
6.2 Vetäytymisen paikat.....	34
6.3 Toimintatilan sosiaaliset ulottuvuudet.....	36
6.4 Sosiaalisen ulottuvuuden virtuaalinen puoli.....	41
7 Voimia vievät toimintatilan ulottuvuudet.....	45
7.1 Uhkaavat paikat.....	46
7.2 Poikkeavat sosiaaliset toimintamallit.....	49
7.3 Uuden asuinympäristön tuomat haasteet.....	50
8 Päätelemät ja pohdinta.....	53
9 Lähteet.....	58
10 Liitteet.....	66

1 Johdanto

"Vaarallisimmat ja voimallisimmat tarinamme yrittävät uskotella, että on vain yksi raja, ja kaikki muu on väärää tietoisuutta, vapaamielistä houkkamaisuutta tai eläimenhikistä muukalaisuutta. Noissa tarinoissa väitetään, että me asumme litteässä maailmassa, jonka muurit ovat ylittämättömiä ja alittamattomia." (Lähde 2013)

Maapallolla on vain vajaat 200 valtioita, mutta samanaikaisesti erilaisten kulttuurien määräksi on arvioitu noin 10 000. Valtioiden monikulttuurisuus on enemmän sääntö kuin poikkeus. Sääntö pätee myös Suomeen, joka on tällä vuosituhannella yhä monikulttuurisempi. Kulttuurien kohtaaminen edellyttää ja vaatii aina sopeutumista, puolin ja toisin. Kulttuurit muuttuvat aina kohdatessaan, niin yleisellä kuin yksilötasolla. Tunteet, uskomukset, arvot, asenteet, käyttäytyminen ja samastumiskuviot muuttuvat monikulttuurisessa ympäristössä. Yleensä muutospainee kohdistuvat voimakkaimmin vähemmistökulttuurin edustajiin.

Ensimmäisen kotouttamislain voimaan tullessa vuonna 1999 Suomessa olevien ulkomaalaisten määrä oli noin 87 800. Kymmenessä vuodessa lukumäärä lähes kaksinkertaistui ja vuoden 2010 lopussa ulkomaan kansalaisten määrä oli 167 962. Vuonna 2011 Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan maasta muuttaneita oli 12 470 ja Suomeen muuttaneita oli 28 250. Muuttovoittoa syntyi 15 770. Tämä on suurin muuttovoitto maamme itsenäisyyden aikana. Ulkomaalaisten kansalaisten määrä tulee myös tulevaisuudessa kasvamaan Suomessa ja arvioiden mukaan vuonna 2020 heitä on noin 330 000 ja vuonna 2030 arviolta 498 000. (Valtionkotouttamisohjelma 2012-2015: 8.)

Työikäisten maahanmuuttajien työttömyysaste on kolminkertainen verrattuna kantaväestöön (Valtion kotouttamisohjelma 2012-2015: 11). Tuore työ- ja elinkeinoministeriön julkaisema raportti tuo esille, että maahanmuuttajanuoren syrjäytymisriski on suuri. Ilman peruskoulun jälkeistä työ- tai koulutuspaikkaa olevista nuorista, useampi kuin joka neljäs on ulkomaalaistaustainen. (Markkanen 2013.) Luvut muodostavat haasteita tulevalle kotouttamistyölle.

Maahanmuutto kiinnostaa minua, sillä monikulttuurisuus on asia, joka parhaimmillaan rikastuttaa yhteiskuntaa monin eri tavoin tai päinvastoin saattaa synnyttää merkittäviä konflikteja etniseltä taustaltaan poikkeavien välille. Pakolaisten heikko asema on myös asia, joka on herättänyt ajatuksia. Viime vuosina mediassa vallinnut aktiivinen keskustelu maahanmuuton tiimoilta ja suomalaisesta yhteiskunnasta paikoin aistittava kriittinen suhtautuminen monikulttuurisuuteen, ovat olleet osana ohjaamassa minua aiheen pariin. Tiukentuneet toimenpiteet paperittomien siirtolaisten karkoittamiseksi ja Euroopan Unionin epäonnistunut ja kiristynyt siirtolaispolitiikka, jota Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutettu Muiznieks (Liimatainen 2013) kutsuu sosiaalisiksi kriisiksi, ovat myös tekijöitä, jotka ovat tehneet tästä aiheesta entistä merkityksellisemmän. Haluan olla osana tuomassa uusia näkökulmia ja ehdotuksia tulevaisuuden kotouttamiseen.

Tutkimuskohteekseni olen valinnut Suomeen yksin saapuneet nuoret, sillä heidän asemansa kaikista maahanmuuttajaryhmistä on erityisen haasteellinen. Nuori on yksinäinen saapuessaan maahan ilman perhettään, mutta maahanmuuttajanuorelle merkityksellisten ystävyys-suhteiden muodostaminen suomalaisnuoriin on haasteellista. Suomalaisnuoret usein suosivat sosiaalisessa kanssakäymisessä muiden suomalaisten seuraa. Perheryhmäkotien henkilökunta ja muut tukirakenteet tekevät arvokasta työtä. Heidän tekemänsä työn lisäksi on erittäin tärkeää maahanmuuton kasvaessa tuottaa eri tieteen alojen kautta tutkimustietoa maahanmuutosta.

Sosiaaliset ja materiaaliset rakenteet ovat yhteydessä henkilökohtaisen tilan muodostumiseen. Ihminen asettuu materiaaliseen maailmaan jokapäiväisten kokemustensa ja toimintojensa kautta. Näiden toimintojen ja kokemusten kautta muodostetaan myös käsitys itsestä. Ihminen voi saada voimavaroja ja kokea itsensä osalliseksi ympäristöönsä. Vastavuoroisesti hän saattaa kokea itsensä ulkopuoliseksi arkipäiväisestä ympäristöstään ja tuntee vierautta (Tuan 1974: 94, 247). Työni lähtökohta on humanismi, jonka ohjaamana olen kiinnostunut kolmen Suomeen yksin saapuneen maahanmuuttajanuoren toimintatilan muodostumisesta. Ymmärrys toimintatilasta auttaa hahmottamaan heidän sopeutumistaan uuteen yhteiskuntaan.

Maahanmuuttajista on paljon tilastollista tietoa, mutta kokemuksellisen tiedon ja ymmärryksen tarve on suuri. Avainasemassa on se, miten saamme Suomeen muuttavat ulkomaalaiset integroitua yhteiskuntaan onnistuneesti. Tässä on haaste meille kaikille; suljemmeko Suomeen tulevat ulkomaalaiset yhteiskuntamme ulkopuolelle, vai hyväksymmekö heidät sen rakentavaksi osaksi?

"Mul on jo vaikein duuni suomes, mä oon musta mies." (Musta barbaari 2013)

Sitaatti on julkisuuteen nousseelta maahanmuuttotaustaiselta rap-artistilta. Tämä nokkela heitto sopii avaamaan työni, sillä kyseistä artistia voi pitää esimerkkinä maahanmuuton mukanaan tuomasta rikastuttavasta vaikutuksesta kulttuuriimme. Samalla siinä kiteytyy erilaisen etnisen taustan omaavan henkilön kokemus, joka on myös osin nyky-Suomessa ikävästi esillä.

2 Maahanmuuton historiaa Suomessa

Läpi historian Suomi on ollut enemmän maastamuuttomaa kuin maahanmuuttomaa. Ulkomaille on lähdetty etsimään parempaa elämää ja vaurautta niin maantieteellisistä, poliittisista kuin myös historiallisista syistä. Ruotsi on ollut muun muassa maa, johon on lähdetty etsimään työtä työsiirtolaisiksi. Suomesta suuntautui suuri muuttoaalto Ruotsiin 1960- ja 1970 -lukujen vaihteessa. Vaikka osa muuttajista palasi takaisin kotimaahansa muutaman vuoden jälkeen, asuu Ruotsissa yhä tilastoviraston mukaan noin 170 000 Suomessa syntynyttä. Tarkkoja lukuja ulkosuomalaisten, eli ulkomaille muuttaneiden suomalaisten, määristä ei ole. Suuntaa kuitenkin antaa se, että vuoden 2007 eduskuntavaaleissa ulkomailta asuvia täysi-ikäisiä äänioikeutettuja oli runsas 200 000. Luku ei anna kokonaiskuvaa, sillä useat ulkomaille muuttaneista ovat luopuneet Suomen kansalaisuudesta. Vain joka kolmas Ruotsissa asuva, mutta Suomessa syntynyt henkilö on Suomen kansalainen. Ruotsin lisäksi suomalaiset muuttivat Yhdysvaltoihin, Australiaan sekä laajalti Eurooppaan. 1980-luvulla alkoi maahanmuuttajien määrä hiljalleen kasvamaan. (Rapo 2011.)

Suomen maahanmuuton historiassa merkkipaalu oli vuosi 1990, jolloin paluumuuttajan aseman saivat inkeriläiset. Suomeen tuli vuosina 1990-1997 noin 20 000 inkerinsuomalaista. 1990-luvulla Suomi on vastaanottanut entisen Neuvostoliiton alueelta tulevien paluumuuttajien lisäksi 15 835 pakolaista. Tähän ryhmään kuuluvat kiintiöpakolaiset, myönteisen päätöksen saaneet turvapaikanhakijat sekä perheen yhdistämishojelman mukaisesti Suomeen saapuneet pakolaiset. Merkittävin turvapaikanhakijaryhmä oli somalialaiset, jotka pakenivat vuonna 1988 maassaan alkaneita, lopulta sisällissotaan johtaneita levottomuuksia. Heitä seurasivat muut afrikkalaiset sekä entisen Jugoslavian pakolaiset. Maahanmuuttajien määrä 1990-luvulla nelinkertaistui, ja yleisimmät maahanmuuton syyt olivat humanitaarisia, kuten kiintiöpakolaisuus ja turvapaikanhakeminen. (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Vesala 2002: 16-18.) Suomessa oltiin uudessa tilanteessa, jossa maahanmuutto oli lisääntynyt lyhyessä ajassa merkittävästi. Sen sijaan Ruotsissa monikulttuurisuus

oli jo arkea. Ruotsissa asui tällöin jo lähes puoli miljoonaa ulkomaiden kansalaista. 1990-luvun alun maahanmuuttojakson jälkeen siirtolaisuus ja maahanmuuttovoitto ulkomailta taantui sille samalle alhaiselle tasolle, missä se on ollut lähes maamme koko itsenäisyyden ajan. (Tiilikainen 2007: 437.)

Vuonna 1990 ulkomaiden kansalaisten määrä Suomessa oli noin 26 000. Vuonna 2005 maahanmuuttajia oli jo lähes 114 000 eli 2,2% koko väestöstä. Tilastointi maahanmuuttajista tapahtuu yleensä syntymämaan, kansalaisuuden ja äidinkielen mukaan. Vuoden 2005 lopussa vieraskielisistä ryhmistä suurimmat olivat venäjää, viroa, englantia, somaliaa ja arabiaa äidinkielenään puhuvat henkilöt. Suurimpien kansalaisuusryhmien jakautuminen oli: venäläiset (24 621), virolaiset (15 459), ruotsalaiset (8 196), somalialaiset (4 704), serbia-montenegrolaiset (3 954) ja irakilaiset (3 267). Huomioitavaa on, että tarkasteltuna jakautumista äidinkielen mukaan on somalialaisten määrä selvästi suurempi (8 593). Monet heistä ovat jo saaneet Suomen kansalaisuuden, ja tämän lisäksi lukua kasvattaa Suomessa syntyneiden lasten määrä. (Tiilikainen 2007: 438.)

EU:n laajentuminen viime vuosikymmenen loppupuolella lisäsi maahanmuuttoa merkittävästi. Ihmisten liikkuvuuden helpottumisen myötä uusista jäsenmaista, etenkin Virosta, on tullut lisää maahanmuuttajia Suomeen. Yhä enemmän on tulijoita myös Aasiasta. Vuonna 2008 nettomaahanmuutto oli 15 500 henkilöä. Muuttovoitto ulkomailta on kasvattanut väestöämme vuosina 2007 ja 2008 enemmän kuin luonnollinen väestönlisäys, eli syntyneiden määrä kuolleisiin verrattuna. (Rapo 2011.)

2.1 Maahanmuuttaja

Maahanmuutto hallitsee useita tämän päivän Suomessa käytyjä keskusteluja. Keskustelua seurattessa saa usein kuvan, että maahanmuuttaja on kaikille tuttu ja jokaisella on oma mielipide maahanmuutosta. Vain harva osaa kuitenkin antaa maahanmuuttajasta tarkemman määritelmän. Osa ihmisistä yhdistää maahanmuuttajaan vain ongelmia, kuten työttömyyden, sosiaaliset ongelmat tai hallinnolliset toimet, joilla hänet voidaan hallinnoida osaksi suomalaista yhteiskuntaa (Huttunen 2009: 117). "Kriittisyys" tai jopa suoranainen viha, liittyvät osan tuntemuksiin, puhuttaessa maahanmuutosta. Toisille maahanmuuttaja herättää tarvetta ratkaista ongelmia ja kehittää hallinnollisia toimia. Sanana "maahanmuuttaja" niputtaa kaikki maahan tulleet ihmiset samaan

ryhmään, lähtökohdista ja liikkumisen syistä välittämättä. Jako "pakolaisiin" ja "työperäisiin maahanmuuttajiin" on ainoa asia, joka laajentaa kuvausta hyvin erilaisista olosuhteista tulevista maahanmuuttajista (Huttunen 2009: 118).

Suomessa 2000-luvun alun mukanaan tuoman poliittisen ilmapiirin muutoksen ja koko maailmaan vaikuttaneen talouslaman myötä myös osa julkisesta keskustelusta on kääntynyt suuntaan, jossa pakolaisten tuloa pitäisi rajoittaa. Suomeen ei ainakaan tulisi päästää "väriä pakolaisia" eli niitä, jotka eivät koe todellista uhkaa ja eivätkä ole turvan tarpeessa (Huttunen 2009: 118).

Maahanmuuttaja käsitteenä sisältää yksilöllisiä ihmisiä, ja heidän niputtamisensa yhden käsitteen alle on ongelmallista. Maahanmuuttajaksi määrittelemisen myötä henkilöltä usein katoaa hänen yksilöllisyytensä ja elämäntaustansa. (Huttunen 2004: 138-139.) Maahanmuuttajat saadaan helposti näyttämään massalta, josta katoaa kulttuurinen ja kansallinen tausta, sukupuoli, ikä, koulutus sekä maahantulon syyt. Nämä ovat kaikki asioita, jotka erottavat heidät yksilöinä toisistaan. Lisäksi yhteiskunnassa, jossa on etniskulttuurisesti suojeleva historia, "maahanmuuttajaksi" leimaantuminen on usein loukkaavaa ja kielteistä. Siihen liittyy "vääränlaisuus", ei omassa paikassa asuminen ja ulossulkemisen pelko. (Ronkainen 2009: 39.) Osalle nuorista voi olla loukkaus, jos häntä luullaan maahanmuuttajaksi, koska se ei liity henkilöön, joka on normaali suomalainen, vaan siihen yhdistyy heikko asema ja avun tarve. Maahanmuuttajat harvoin nähdään aktiivisina toimijoina, jotka ovat osana rakentamassa yhteiskuntaamme.

Yhteiskuntaa määriteltäessä maa yhdistetään ensisijaisesti territorioon, valtio taas liittyy hallintoon ja kansakunta ihmisiin. Valtion ja kansalaisten välinen suhde tiivistetään kansalaisuudeksi ja kansallisuus kulttuuriseen identiteettiin kuulumiseen. (Ronkainen 2009: 26.) Ihmisenä meitä luokitellaan sen eron perusteella, minkä tietyn valtiokoneiston hallinnon alaisuuteen olemme syntyneet tai muuttaneet. Tähän yhdistyy pohjimmiltaan myös "suomalaisuus" sekä "maahanmuuttajuus". Mustavalkoisessa ajattelumallissa maailma määritellään "rodullisesti" vastakohtaisten käsitteiden kautta. Se johtaa tilanteeseen, jossa hallitsevan ryhmän tavoite on asettaa itsensä vastakkain alistetun ryhmän kanssa ja vahvistaa omaa sisäistä yhtenäisyyttään. Tätä kutsutaan yleisesti "toisen" konstruotumisena. Maailma jakautuu niihin, jotka siihen kuuluvat, sekä niihin, jotka eivät kuulu (Hall 1992: 304). Yksi yritys muuttaa tätä ongelmallista ja valmiiksi mallinnettua ajatusmaailmaa liittyen käsitteeseen "maahanmuuttaja", on haastaa se puhumalla "uussuomalaisista". Tällöin painotetaan yksilöä ja huomioidaan suomalaisuuden kulttuurinen muutos sekä luodaan ilmapiiri, jossa vastatullut henkilö kokee itsensä osaksi uutta ja

monimuotoistuvaa Suomea. Ongelmallista tässä mallissa on se, että käsite tuottaa kantasuomalaisiin hierarkkista ja kategorista eroa. "Suomen afrikkalainen" ja "afrosuomalainen", ovat myös haasteellisia käsitteitä ja niihin liittyvät tulkinnat ovat ristiriitaisia; toiset kokevat tämän kaltaisen luokittelun rasistiseksi, ja toiset taas nimenomaan haluavat korostaa kulttuurillista taustaansa identifioituen täysin "afrosuomalaiseksi". (Ronkainen 2009: 39.) Kaikki etnokulttuuriset ja poliittiskulttuuriset jaottelut liittyvät suomalaisuuteen sikäli, että ne kohdistuvat yksilöihin, jotka toimivat saman yhteisön jäsenenä, osana suomalaista yhteiskuntaa.

Maahanmuuttaja-käsitteen sisältö riippuu määrittäjästä, ja termistö on kiistanalaista ja kirjavaa. Maahanmuuttaja on uudissana ja se on otettu käyttöön korvaamaan käsite "siirtolainen". Pakolaisneuvonta Ry:n mukaan *turvapaikanhakija* on saapunut itsenäisesti maahan ja hakee vieraasta valtiosta turvaa. Suomesta voi hakea turvapaikkaa joko rajalta tai maahan saapumisen jälkeen poliisilta. *Perheen yhdistämisen* avulla pakolainen voi saada puolisonsa ja alaikäiset lapsensa Suomeen. *Kantaväestöllä* viitataan Suomen kansalaiseen, jolla ei ole maahanmuuttajataustaa. (Pakolaisneuvonta Ry - Käsitteitä.) Valta ja oikeudet ovat aina esillä puhuttaessa maahanmuutosta. Keskusteltaessa ulkomaalaisista ja maahanmuuttajista, on puhujan määriteltävä oma asemansa ja paikkansa suhteessa maahanmuuttajiin, maassa jo asuviin sekä tuleviin maahanmuuttajiin (Honkasalo 2003: 181).

Toimiessani ja keskustellessani maahanmuuton parissa työskentelevien ihmisten kanssa, sain käsityksen, että perheenyhdistäminen on käytännössä mahdotonta. Syynä tähän pidettiin poliittisen ilmapiirin muutosta Suomessa. 2000-luvun alussa Suomeen yksin tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden perheidenyhdistäminen oli onnistunut huomattavasti useammin.

Yleisimmät maahanmuuttajien syyt tulla Suomeen ovat paluumuutto, pakolaisuus, turvapaikan hakeminen, avioituminen ja muut perhesyyt. Myös työvoimamuuttajina sekä perheenjäsenen työpaikan perässä saapuu Suomeen maahanmuuttajia. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002: 17.)

Maailmanlaajuinen taloustilanteen heikentyminen on kasvattanut Euroopassa ja Suomessa kriittisiä asenteita maahanmuuttoa kohtaan.

2.2 Alaikäiset ja ilman huoltajaa tulleet turvapaikanhakijat

Suomeen tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrät ovat vaihdelleet suuresti vuodesta 2007 lähtien. Ennen vuotta 2008 heitä oli vuosittain noin 100. Vastaanottotilastot (Migri - vastaanottotilastot 2013) kertovat, että vuodesta 2008 lähtien alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrät ovat vaihdelleet seuraavasti:

- 2008: 98
- 2009: 706
- 2010: 557
- 2011: 329
- 2012: 153

Vuoden 2013 kesäkuuhun mennessä Suomeen oli saapunut 77 alaikäistä turvapaikanhakijaa. Vastaanottojärjestelmässä on ollut vuoden 2013 (1. – 30.6.) aikana kirjoilla 110 ilmanhuoltajaa saapunutta alaikäistä turvapaikanhakijaa. 1.5.2013 alkaen yksin tulleiden alaikäisten majoituspaikkoja on vähennetty 26 paikalla. Heinäkuussa 2013 Suomessa oli seitsemän ryhmäkotia ja tukiasumisyksikköä, joissa on 140 majoituspaikkaa alaikäisille turvapaikanhakijoille. (Migri - vastaanottotilastot 2013.)

Aikuisten ja alaikäisten turvapaikanhakijoiden lähtömaat ovat pysyneet samoina, ja valtaosa hakijoista tulee Somaliasta, Afganistanista ja Irakista. Hakijamaiden olosuhteet eivät ole olennaisesti muuttuneet, ja vaihteleviin lukuihin ei löydy selkeää syytä. Ilman huoltajaa saapuvien alaikäisten turvapaikanhakijoiden reitit ja tavat matkustaa Suomeen ovat toisistaan hyvin poikkeavia. Osittainen syy saattaa olla hetken käytössä ollut ikättestaus. Ikättestaus tehdään viisaudenhampaiden sekä ranneluiden kehityksen perusteella poliisin määräyksestä. Alaikäisten turvapaikanhakuprosessi poikkeaa täysi-ikäisistä, ja heidän turvapaikkahakemuksensa käsittely on nopeampaa. Yksin saapuneen alaikäisen turvapaikkahakemuksen käsittely kestää keskimäärin kahdeksan kuukautta. (Mansikka 2012.) Ikätestauksen lisäksi viranomaisten valvonnasta aiheutuvat muutokset matkustusreittiin saattavat aiheuttaa muutoksia saapumismäärissä.

Maahanmuuttovirasto (Migri - ilman huoltajaa olevat lapset) ohjeistaa ilman huoltajaa tulleiden lasten vastaanotosta seuraavasti: 16-vuotiaat yksin tulleet lapset sijoitetaan ryhmäkoteihin, joiden palvelut sekä henkilökunta ovat suomalaisia lastensuojelulaitoksia vastaavat. Perheryhmäkodeissa asuvat lapset, joilla ei ole perhettä Suomessa ja jotka ovat jo saaneet oleskeluluvan. Ilman huoltajaa saapuneiden lasten perustarpeista huolehditaan. Lapset saavat majoituksen lisäksi ruuan, taloudellista tukea, kouluopetusta sekä sosiaali- ja terveystaloudellista huolenpitoa ja hoivaa.

Keräsin tutkimukseni aineiston perheryhmäkodissa, jossa työskentelin. Siellä jokaisella lapsella on omaohjaaja, joka auttaa päivittäisessä elämässä ja antaa tukea. Tämän lisäksi lapsella on oma edustajansa valvomassa hänen etuaan esimerkiksi maahanmuuttoviraston haastatteluissa ja turvapaikkakuulusteluissa. Perheryhmäkodissa asuu ainoastaan alaikäisiä nuoria, jotka täysi-ikäisiksi tullessaan muuttavat asumaan itsenäisesti.

3 Etnografia

Etnografia voidaan ymmärtää kahdella tavalla. Se voi olla joko aineistonkeruutapa, jossa aineisto muodostuu havainnoimalla tai laajemmin ymmärrettynä lähestymistapa, joka pyrkii hahmottamaan aineistoa kokonaisvaltaisesti. (Huttunen 2010: 39.) Työssäni etnografinen ote on kokonaisvaltainen lähestymistapa.

Huttunen (2010: 39) tuo esille, että osallistuva havainnointi, joka perustuu kenttätyöhön, on etnografian perusta. Kenttä käsitteenä on laaja ja joustava. Se voi olla kaukana tutkijan omasta arjesta tai perinteisempään tapaan nähtynä vaikkapa kyläyhteisö Suomessa. Kenttä voi myös olla, kuten työssäni, maahanmuuttajanuorison arki Suomessa (Ks. Hautaniemi 2004). Kenttää on turha lähteä rajaamaan tietyksi paikaksi. Se voi olla kansainvälisen ympäristöliikkeen tai parisuhdeväkivallan kaltainen ilmiö. Kenttä onkin hedelmällisempää nähdä tietyn paikan sijasta tilana, joka muodostuu sosiaalisista suhteista. Tämä ei kuitenkaan poista sitä, etteikö kenttä voisi sijoittua konkreettisesti moneen paikkaan. Haastattelumateriaali on aina sidoksissa etnografisessa tutkimuksessa kenttään, josta se on kerätty. Se tulee sitoa analyysissä koko kenttään eli kulloiseenkin aineistokokonaisuuteen, josta sen hetkinen kenttä muodostuu. (Huttunen 2010: 39-40.)

Raja suunnitellun tutkimushaastattelun ja epämuodollisen keskustelun välillä on etnografiassa veteen piirretty viiva. Sitä on vaikea rajata. Huttunen (2010: 41) tuo esille, että "*etnografinen haastatteluaineisto ei olekaan litteroidun haastattelun muotoista, vaan haastatteluaineistoksi miellettyä aineistoa löytyy paljon myös kenttäpäiväkirjan sivuilta.*" Itse pidin kenttäpäiväkirjaa siitä, mitä nuoret olivat erilaisissa kohtaamistilanteissa sekä epämuodollisissa keskusteluissa sanoneet. Siinä missä nauhoitetuista ja litteroiduista haastatteluista on mahdollista tehdä tarkkoja sisällönanalyysyjä, kenttäpäiväkirjasta sen sijaan saa poimittua arvokkaat havainnot nuorten erityisistä tavoista, tunnelmista ja puheenaiheista.

Tutkijan kirjatessa havaintojaan ja haastatteluja ylös, hän samalla myös esianalysoi ne. Hän kirjaa ylös ajatuksiaan, havaintoja ja viittauksia työn teoriaosuuden kirjallisuuteen. Usein etnografista tutkimusta tehdään tilanteessa, jossa tutkittavien äidinkieli on eri kuin tutkijan. Tällöin tulee tutkijan olla erittäin varovainen, että kumpikin osapuoli ymmärtää toisiaan, eikä näin ollen väärinkäsityksiä pääse syntymään. (Huttunen 2010: 41-42.) Kentällä ollessani, juuri yhteisymmärryksen saavuttamiseen oli kiinnitettävä suurta huomioita. Vaikka nuoret puhuvat suomea, saattaa käsitteiden merkityksissä olla kulttuureista johtuvia eroja.

Haastatteluaineisto ei voi pelkästään muodostaa etnografisen työn materiaalia, vaan haastattelut ovat vain yksi osa empiirisen aineiston suurempaa kokonaisuutta. Huttunen (2010: 43) mukailee Geertzia (1973) ja tiivistää, että tutkija pyrkii etnografisessa tutkimuksessaan tiheään kuvaukseen eli tutkittavan ilmiön eri piirteiden monipuoliseen tarkasteluun. Erilaisia aineistoja yhdistelemällä päästään tavoiteltuun tiheyteen. Etnografian ydin on havaintoaineisto, se tekee etnografiasta etnografiaa. Havaintoaineistoon haetaan lisäymmärrystä haastatteluilla ja eri aineistolajeilla. Aineistoilla on toisiaan täydentävä merkitys, mutta samalla ne voivat kyseenalaistaa ja selittää toisiaan. Keskinäiset suhteet eri aineistolajien välillä ovat relaatiossa kentän kokonaisuuteen. Tehtäessä tutkimusta on tutkijalla valmiina tutkimuskysymys, joka mahdollistaa aineistojen hedelmällisen lukemisen ja auttaa saamaan vastauksia laajasta aineistosta.

Työssäni haastattelut ja kenttäpäiväkirja muodostavat tasavertaisen selkärangan ja juonen. Etnografisessa lähestymisessä korostuu haastatteluaineiston onnistunut sitominen muuhun tutkimusaineistoon (Huttunen 2010: 43). Haastatteluaineisto ja tutkimuspäiväkirja voidaan nähdä ristivalotuksessa. Ne valaisevat toisiaan ja näin tuottavat tutkimuskysymykseen lisää ymmärrystä. Rinnastan nuorten haastatteluaineiston siihen, mitä olen kirjannut kenttäpäiväkirjaani.

3.1 Tutkimuksen tarkoitus, tehtävä ja tavoite

Työni tarkoitus on ymmärtää yksin Suomeen saapuneiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden elettyä arkea ja heidän toimintatilansa muodostumista. Tarkastelen, miten nuorten toimintatila muodostuu ja mikä merkitys sillä on nuoren yrittäessä sopeutua uuteen yhteiskuntaan. Tutkimuskohteekseni olen valinnut Suomeen yksin saapuneet nuoret, sillä heidän asemansa kaikista maahanmuuttajaryhmistä on erityisen haasteellinen. Maahanmuuttajanuorelle merkityksellisten ystävyys-suhteiden muodostaminen suomalaisnuoriin on haasteellista, ja nuoret jakaantuvatkin usein etnisen taustan määrittämiin ryhmiin. Perheryhmäkotien henkilökunta ja muut tukirakenteet tekevät arvokasta työtä. Ilman perhettään saapuva nuori kokee usein yksinäisyyttä uudessa ympäristössä. Maahanmuuton kasvaessa on tärkeää tutkia eri tieteenalojen kautta maahanmuuttoa ja tuottaa uutta tietoa auttamaan sopeutumisessa. Itse osallistun tähän kasvavaan tiedon kysyntään tutkimalla yksin saapuneiden nuorten toimintatilaa. Toimintatila muodostuu eri ulottuvuuksista. Niitä hahmotan paikkojen kautta, ja tutkin mitä merkityksiä nuoret antavat paikoille. Tuanin (1974: 94, 247) mukaan paikat voidaan kokea joko kotoisina (topofilia) tai vieraina (topofobia).

Olen kiinnostunut yksin Suomeen saapuneiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden ympäristön kokemisesta, koska toimintatila voi muodostua vastaanottavaksi tai ulossulkeväksi. Lisäksi kiinnostukseni kohdistuu toimintatilan elvyttävyyteen. Tällä tarkoitan työssäni, Salosta (2005: 64-70) mukaillen, ympäristön elvyttävää vaikutusta uudessa ympäristössä toimivalle maahanmuuttajanuorelle. Toimintatila voi tarjota myös henkisiä voimavaroja.

Masseyta (2008a: 105) lainaten: "*Eräs viime vuosien hedelmällisimmistä tieteiden välisistä kohtaamisista on tapahtunut sosiologian/kulttuurintutkimuksen ja maantieteen välillä*". Työni pohjautuu tähän Masseyn (2008a) tiivistämään poikkitieteellisyyteen.

Olen rajannut tutkimustehtäväni seuraavasti:

Miten ilman huoltajaa Suomeen saapuneen alaikäisen turvapaikanhakijan toimintatila muodostuu?

3.2 Aineiston kerääminen ja analyysimenetelmä

Pyrin ymmärtämään ja tulkitsemaan tutkimuskohdettani. Analysoin keräämääni haastattelu- ja havainnointiaineistoa induktiivisesti sisällönanalyysimenetelmällä, jolloin tutkimukseni on aineistosta käsin lähtevä. Minulla on tietyt ennakkokäsitykset sekä tutkimuskysymys, jotka ohjaavat työtäni. Työ etenee aineiston ehdoilla ja olen avoin sille mitä sieltä nousee esille. Induktiivinen lähestymistapa antaa syvempää ymmärrystä tutkimustehtävästä, kuin mitä teoriaan sidottu deduktiivinen lähestymistapa mahdollistaisi. Olen tietoinen ennakkokäsityksistäni, ja olen muodostanut tutkimuskysymyksen aloittaessani aineistonkeruun.

Keräsin aineistoni kolmen kuukauden aikana suorittaessani opiskeluihini sisältyvää työharjoittelujaksoa. Toimin nuorten ohjaajana eräässä perheryhmäkodissa. Valitsin haastateltaviksi kolme vapaaehtoista perheryhmäkodin poikaa, jotka olivat iältään 17-vuotiaita. Olin jo ennen harjoittelun alkua päättänyt, että pyrin saamaan tutkimukseeni mukaan poikia, sillä tyttöjen kanssa kulttuurierot saattaisivat olla vieläkin suurempia. Aineistoni keräsin etnografisesti havainnoimalla ja pitämällä kenttäpäiväkirjaa. Tämän lisäksi suoritin yhden kävelyhaastattelun jokaisen nuoren kanssa.

Ennen harjoitteluni alkua olin käynyt kerran perheryhmäkodilla esittämässä nuorille tutkimukseni lähtökohdat ja motivoimassa heitä mukaan. Perheryhmäkodissa oli alustavien tietojeni mukaan yhdeksän nuorta; kuusi poikaa ja kolme tyttöä. Suomessa he olivat asuneet kolme - neljä vuotta ja he puhuivat suomea. Tarkoitukseni oli saada 3-5 poikaa mukaan. Kerroin nuorille, että yritän työssäni hahmottaa ja ymmärtää heidän arkipäivän ympäristöään. Puhuin selkeästi, enkä käyttänyt tieteellisiä käsitteitä. Kenellekään aluetiede ei ollut entuudestaan tuttu tieteenala, ja avasin sitä esimerkein. Paikalla olleet nuoret ottivat minut vastaan yllättävän positiivisesti, yksi lupautui ja muut lupasivat harkita.

Kun harjoitteluni alkoi, yritin ensimmäiseksi luoda haastateltaviin vuorovaikutussuhteen. Ajan kuluessa minulla oli neljä nuorta valmiina osallistumaan tutkimukseen. Lisäksi harjoitteluni alkupuolella kaksi perheryhmäkodin nuorta oli muuttamassa itsenäiseen asumismuotoon tultuaan täysi-ikäisiksi. Myös he olivat valmiita osallistumaan tutkimukseen, eli näin ollen minulla oli kuusi haastateltavaa.

Harjoittelun edetessä hahmottelin havainnoimalla keräämääni aineistoa. Olin aluksi kirjannut kaikista vapaaehtoisista nuorista huomioita, mutta päätin aineiston laajuuden vuoksi rajata osallistujat kolmeen. Näiden kolmen kanssa olin ollut eniten tekemisissä siihen mennessä kuin myös jatkossakin. Heidän suomen kielen taitonsa oli mielestäni yllättävän hyvä siihen nähden, että he olivat olleet Suomessa vasta joitakin vuosia.

Jatkoin kenttäpäiväkirjan pitämistä näiden kolmen nuoren osalta. Keskityin havainnoissani pelkästään asioihin, jotka liittyivät heidän arkipäiväiseen toimintatilaansa. Olin muodostanut itselleni teemat, joiden avulla seurasin nuorten toimintaa. Teemat olivat:

- nuorten sosiaalinen kanssakäyminen
- arkipäiväinen liikkuminen
- virtuaalisessa ympäristössä tapahtuva yhteydenpito esimerkiksi perheeseen ja ystäviin.

Havainnoin näiden kolmen nuoren kohdalla kaikkia tekijöitä, jotka koin tärkeäksi toimintatilan muodostumisessa. Kirjasin päivittäin vihkooni oleelliset tapahtumat, jotka siirsin työpäivän päätteeksi kotona tietokoneelle tutkimuspäiväkirjaani. Päiväkirjaan kertyi sivuja 27.

Kerroin nuorille, että tulen suorittamaan jokaisen kanssa kävelyhaastattelun, jossa kävelemme eri paikoissa samalla niistä keskustellen. Tällöin minulla on nauhuri mukana. Se sopi nuorille. Olin laatinut teemoja, jotka kävin nuorten kanssa yksitellen läpi hyvissä ajoin ennen haastattelua. Kerroin, että toivon heidän vievän minut valitsemilleen paikoille ja juttelemme sitten paikan päällä mikä tekee tästä paikasta merkityksellisen. Nuoret ottivat tämän hyvin vastaan. Teemat, joiden pohjalta toivoin nuorten valitsevan neljä eri paikkaa, olivat:

- mieluisa paikka
- epämieluisa paikka
- kavereihin ja vapaa-aikaan liittyvä paikka
- vapaasti valittava paikka.

Nuoret saivat näiden teemojen pohjalta vapaasti valita paikat, jotka he niihin liittävät. Kävimme läpi kaikki neljä paikkaa kävellen. Siirtymisiin paikasta toiseen käytimme tarvittaessa bussia, muuten kävelimme. Haastattelukertaan yhden nuoren kohdalla kului noin kaksi tuntia. Käytän kolmesta

haastateltavastani lyhenteitä H1, H2 ja H3.

Valitsin kävelyhaastattelumenetelmän koska se luo vapautuneemman ilmapiirin keskustelulle. Liikkuessamme haastateltava johdatti minua hänelle merkityksellisiin paikkoihin. Tällöin pystyin aistimaan paremmin sen, miten nuori paikan kokee. Toisin kuin sisätiloissa istuessa, kävellessä saattoi haastateltavalle nousta mieleen asioita koskien ympäristöä. Haastattelut olivat avoimia keskustelunomaisia tilanteita, ja niitä ohjasi väljästi haastattelurunko (ks. liite). Kävelyhaastattelut auttoivat minua hahmottamaan paikkojen kautta nuorten toimintatilaa kokonaisuutena.

Uimonen (2006: 126) kiteyttää osuvasti liikkumisen ja ympäristön välisen suhteen: *"Liikkumisen kertomus tapahtuu nimenomaan kehossa. Suhde ympäristöön muodostuu ensisijaisesti liikkumalla."* Saarikangas (1998: 188) vuorostaan nostaa esille kehon. Keho on ruumiillinen liikkuva subjekti, joka tilallistaa paikan. Kupfer (Naukkari 2006: 31) painottaa ruumiillisen ja fyysisen ympäristön vuorovaikutuksen merkityksellisyyttä. Kupferin mukaan kokemusmaailmamme on erilainen, kun tarkastelemme luontoa etäältä ja kun olemme itse luontoon jalkautuneena. Oman ruumiin kautta syntyvät tapahtumat ja fyysiset tuntemukset ovat olomuodoltaan hyvin erilaisia kuin ihmisestä itsestään irrallisen objektin tarkastelu.

Jokinen, Asikainen & Mäkinen (2010: 255) esittävät, että kävelyhaastattelu on etnografinen aineistonkeruumenetelmä, joka perustuu haastatteluun, kävelyn ja havainnointiin. Haastateltava johdattaa tutkijaa itselleen tärkeiksi pitämiinsä paikkoihin. Kävellessä haastatellaan keskustelunomaisesti tiedonantajaa, ja tämä kaikki nauhoitetaan. Kävelyn aikana avautuvat uudet paikat, ja itse kävely tapahtumana luo ilmapiirin vapautuneelle keskustelulle. Kävelyhaastattelu korostaa haastateltavan ympäristösuhdetta ja tuottaa kulttuuriin, paikkaan ja kokemuksellisuuteen kiinnittyvää monipuolista tutkimusaineistoa.

Käsittelin kävelyhaastatteluaineiston sisällönanalyysimenetelmällä. Sisällönanalyysi on tekstianalyysi, jonka avulla pyritään saavuttamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyssä muodossa oleva selkeä sanallinen kuvaus. Tämä tapahtuu dokumentteja analysoimalla. Hajanaisesta aineistosta saadaan analyysin avulla yhtenäistä, selkeää ja mielekästä informaatiota, josta voidaan tehdä luotettavia ja selkeitä johtopäätöksiä. Työni on induktiivinen, ja käytin aineistolähtöistä sisällönanalyysin muotoa. Analysointiprosessi oli kolmivaiheinen. Ensimmäiseksi pelkistin aineiston kuuntelemalla nauhurista haastattelut ja tekemällä litteroinnin. Kirjoitin jokaisen vastauksen tekstimuotoon, josta muodostin pelkistykseen. Toisessa vaiheessa tapahtui aineiston

ryhmittely. Tällöin etsin muodostetuista pelkistyksistä yhtäläisyyksiä, joista muodostin omia, samaa asiaa tarkoittavia ryhmiä. Näin sain sisällönanalyysin alaluokat. Kolmannessa vaiheessa tapahtui aineiston käsitteellistäminen. Vein muodostuneita alaluokkia syvemmälle tasolle, ja sain aikaiseksi ylä- ja pääluokat. Nämä luokat muodostuivat erottelemalla tutkimukseni kannalta olennainen tieto ja muodostamalla tästä valikoidusta tiedosta teoreettisia käsitteitä. Näistä teoreettisista käsitteistä vedin johtopäätökset, jotka tässä työssä ovat nuorten toimintatilan kaksi ulottuvuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 103-113.)

4 Nuoret ja uusi ympäristö

Perheelle muutto uuteen maahan on siirtymä, jonka kautta tavoitellaan usein parempaa elämänhallintaa esimerkiksi turvallisen elämän, työn ja koulutuksen muodossa. Kun perheen aikuisten työllistyminen osoittautuu vaikeaksi uudessa yhteiskunnassa, toiveet kohdistetaan perheen lapsiin ja heidän koulumenestykseensä. Sama pätee myös osaan yksin tulleista turvapaikanhakijoista. Heidän vanhempansa ovat yhä kotimaassa, mutta nuoriin kohdistuu odotukset paremmasta elämästä. Alitolppa-Niitamo (2003: 19-20) tuo esille somalINUORTEN haasteellisen ympäristön uudessa maassa. Maahanmuutto siirtymänä on monelle murrosiässä olevalle ja uuteen ympäristöön saapuvalle nuorelle vaikea. Tämä saattaa johtaa alisuorittamiseen koulussa. Kun nuori käy samanaikaisesti läpi useita siirtymiä, saattaa olla, ettei hän kykene hyödyntämään täyttä potentiaaliaan. Uudet mahdollisuudet ja haasteet voivat saada negatiivisen sävyn ja aiheuttaa nuorella hämmennystä, stressiä ja jopa jarruttaa kehitystä.

Nuorelle yksi keskeinen tavoite on saavuttaa hyväksytyksi tuleminen ikäistensä keskuudessa. Tämä tarkoittaa uskottavuuden ja sosiaalisen arvostuksen saavuttamista muilta nuorilta. Erilaisen etnisen taustan omaavan nuoren oletettu erilaisuus voi toimia suomalaisnuorille perusteena ja oikeutuksena epäsosiaaliselle käyttäytymiselle. Tämä eristää maahanmuuttajanuoren sosiaalista arvostusta nauttivista suomalaisnuorista. (Harinen & Suurpää 2003: 10.) Kantasuomalaisnuoret saattavat vastata erilaisuuteen rasistisesti. Keskiälo (2003: 130) on tutkinut suomalais- ja maahanmuuttajanuorten vuorovaikutusta joensuulaisessa koulussa. Hän tuo esille, että rasistiset nuoret painottivat hyväksynnän ehtona samanlaisuutta nuorten kulttuurissa. Samanlaisuus nähtiin "normaalina" ja "tavallisuutena". Nuorten puheessa tavallisuuden määritelmä voidaan nähdä strategisena toimintana. Tulokset viittaavat, että suomalaisnuoret yrittivät piilottaa yksilöllisiä

erojaan ja korostaa puheessaan normaaliuttaan ja tavallisuuttaan. Näin he myös samalla luovat keskinäistä yhtenäisyyttään. Tavallisuuden kautta siis määritellään ulossulkemisen ja hyväksymisen rajoja.

Tavallisuus oli kulttuurisidonnaista rasististen nuorten puheessa, se oli suomalaisuutta. Suomalaisuudesta poikkeavat nuoret eivät heidän määritelmänsä mukaan olleet "normaaleja". Maahanmuuttajanuorelta edellytettiin suomalaista pukeutumista ja tervehtimistyyliä. Uuden tulokkaan tuli myös osata suomen kieltä, jotta hänet hyväksyttiin mukaan ryhmään. "Tavallisen" nuoren piti myös osoittaa suomalaisuutensa sosiaalisesti. Hänen täytyi pitää etäisyyttä muihin maahanmuuttajanuoriin ja viettää aikaa suomalaisnuorten keskuudessa. Kun maahanmuuttajanuori täytti nämä vaaditut tavallisuuden määritelmät, avautui hänelle mahdollisuus tulla hyväksytyksi näiden joensuulaisnuorten keskuudessa. (Keskisalo 2003: 130.)

Aura, Horelli & Korpela (1997a: 84) tuovat esille, että niille nuorille, joiden perheen yhtenäisyys on heikoin, on asuinalueen merkitys suurin. Työni nuoret lukeutuvat tähän kategoriaan, ja heidän onnistuneessa akkulturaatiossaan ympäristö on oleellisessa osassa. He edustavat osalle suomalaisnuorista poikkeavuutta "normaaliudesta" ja "tavallisuudesta", ja tällä on merkitystä siihen, miten heidän toimintatilansa muokkautuu uudessa haasteellisessa ympäristössä.

4.1 Liminaalisuus

Siirtyminen kohti tuntematonta on yksilölle pelottavaa. Tutusta ja turvallisesta irrottautumista kutsutaan siirtymävaiheeksi. Jokainen meistä käy elämänsä aikana läpi erilaisia siirtymävaiheita, joista yksi tyypillisin on murrosikä. Murrosiässä oleva nuori on tullut lapsuutensa loppuun ja aloittanut matkansa kohti aikuisuutta. Matka tuo mukanaan uusia haasteita ja mahdollisuuksia. Siirtymän aikana nuoren velvollisuutena on sisäistää ikään kuuluvat jäsenyydet, statukset ja kulttuurin määrittämät mallit. (Alitolppa-Niitamo 2003: 19.)

Alitolppa-Niitamo (2003: 19-20) painottaa, että samoin kuin murrosikä on siirtymävaihe, sitä ovat myös pakolaisuus ja maahanmuuttajuus. Siirtymä tapahtuu yhteiskunnasta toiseen, ja uusien tulokkaiden haasteena on saavuttaa muun muassa uuden yhteiskunnan täysivaltainen jäsenyys. Murrosikäiselle maahanmuuttajanuorelle siirtymävaihe on erityisen haastava, sillä hän joutuu

käymään kaksi siirtymävaihetta läpi samanaikaisesti. Nuoret selviytyvät liminaalisuuden synnyttämistä haasteista eri tavoin. Se, miten niihin reagoidaan, on yhteydessä ympäristöstä saatuun sosiaaliseen tukeen, vastaanottavan yhteiskunnan ominaisuuksiin sekä nuoren ja hänen perheensä mukanaan tuomiin resursseihin.

Alitolppa-Niitamo (2003: 20) jatkaa, että Turnerin (1977: 36-52) mukaan liminaalisuus on siirtymävaihe, jossa kokelaat läpikäyvät initaatoriitin matkalla kohti uutta sosiaalista statusta. Vanhan ja uuden tilan välissä olevalla henkilöllä on epämääräinen status. Hän on irti aiemmasta eikä ole vielä saavuttanut asemaansa ja paikkaansa uudessa tilassa. Välitilassa oleminen voidaan ymmärtää siten, että he "eivät ole sitä eivätkä tätä". He voivat kuitenkin samanaikaisesti myös olla "sekä sitä että tätä". Koska tulokasta ei voida liittää kulttuurisesti määrittymiin normaalikategorioihin, hän saa aikaan rooleihin, statuksiin sekä määritelmiin liittyvää epäjärjestyä, ja hänen vaikutuksensa yhteisöön voidaan tulkita "vaaralliseksi".

Siirtymävaiheiden kautta voidaan peilata maahanmuuttajanuoren tietä vanhasta yhteiskunnasta irrotetusta yksilöstä kohti uuden yhteiskunnan hyväksytyksi tullutta jäsentä. Turner (2007: 106) tarkentaa Van Gennepin (1909) luoman mallin avulla siirtymävaiheiden ominaispiirteitä sekä luonnetta. Aina, kun yksilö käy läpi muutoksen, on kysymyksessä Van Gennepin (1909) mukaan siirtymäriitti, johon liittyy rituaaleja. Yksilön läpikäymä muutos on liitettävissä niin paikkaan, ikään, tilaan kuin sosiaaliseen asemaan.

Turner (2007: 106-107) jakaa siirtymäriitit kolmeen vaiheeseen: 1. *Erottaminen* - ryhmä tai yksilö erotetaan tietyistä kulttuurisista olosuhteista, vanhasta paikastaan yhteiskunnan sosiaalisessa rakenteessa tai molemmista. 2. *Välitila* - liminaalinen vaihe. Henkilö on kulkemassa matkaa vanhasta uuteen tilaan. "Matkaaja" kulkee läpi kulttuurisen alueen, johon on liitettävissä harvoja ominaispiirteitä edellisestä tai tulevasta tilasta. 3. *Takaisin liittäminen* - siirtymisprosessi viedään päätepisteeseen. Yksilö saavuttaa jälleen vakaan tilan, johon liittyy joukko selkeästi määriteltyjä velvollisuuksia muita yhteiskunnan jäseniä kohtaan sekä rakenteellisia oikeuksia. Yksilön odotetaan käyttäytyvän niiden vakiintuneiden eettisten sääntöjen ja normien mukaisesti, jotka kuuluvat tietyssä järjestelmässä olevan henkilön asemaan.

Pakolaisten tilannetta kuvaa välitila-käsite. Maastapaon jälkeen heidän kansalaisuutensa ja lähtömaan yhteiskuntaan muodostunut jäsenyys ovat kyseenalaisia (Alitolppa-Niitamo 2003: 21). Tutkimukseni nuoret eivät ole määrittäneet paikkaansa vastaanottavan yhteiskunnan jäsenenä, ja

heidät nähdään ulkopuolisina. Pakolaisuuden välitilassa oleva nuori on irti juuristaan ja yhteiskunnallisesta statuksestaan. Hän on etsimässä sosiaalista paikkaansa uudessa yhteiskunnassa. Erityisesti pakolaisnuoret ovat välitilassa, joka on hyvin epämääräinen. He kuuluvat sekä kansalaisuuksien, että ikäluokkien välitilaan. Heidän luokittelunsa on vaikeaa sekä maahanmuuttajayhteisössä, että uudessa yhteisössä. Liminaalisessa vaiheessa eläminen heijastuu myös heidän toimintatilaansa ja ympäristönsä kokemiseen.

4.2 Akkulturaatio

Akkulturaatio -käsitteen synty on sen klassisessa muodossa jäljitettävissä aina 1930-luvulle. Sillä tarkoitetaan eri kulttuureita edustavien ryhmien jatkuvassa ja välittömässä kanssakäymisessä syntyviä ilmiöitä ja näiden kontaktien johdosta tapahtuvia muutoksia yhden tai useampien osapuolten kulttuurissa. Akkulturaatio voidaan nähdään prosessina tai tilana. Prosessina se merkitsee pitkällä aikavälillä tapahtuvia muutoksia ihmisten tunteissa, uskomuksissa, arvoissa, samastumiskuvioissa sekä käyttäytymisessä. Muutokset tapahtuvat ihmisen ollessa vuorovaikutuksessa toisen kulttuurin edustajien kanssa. Prosessina akkulturaatio on ymmärrettävissä dynaamiseksi, ja sen kuluessa on otettava huomioon niin sitä välittäviä, edeltäviä kuin myös muokkaavia sekä sitä seuraavia tekijöitä. Kun akkulturaatio ymmärretään tilana, pyritään mittaamaan sen määrää tai astetta tiettyinä ajankohtana, eli yksilön asenteita, tunteita sekä käyttäytymistä. (Liebkind 2001: 13-14.)

Akkulturaatio on mutkikas prosessi, joka ei etene suoraviivaisesti. Sitä ei voida nähdä pelkästään suoraviivaisena tilana, jonka lopuksi maahanmuuttaja sopeutuu hallitsevaan kulttuuriin, vaan se ilmenee eri tavoin. Toteutuessaan epäonnistuneesti, saattaa akkulturaatiolla olla ikävät seuraukset. Sosiaalinen rakenne voi etnisessä ryhmässä hajota ja johtaa ryhmän jäsenen henkilökohtaisiin kriiseihin. Onnistuessaan akkulturaatio mahdollistaa yksilön sopeutumisen ja mukautumisen uudessa kulttuurissa. Toisensa kohtaavat kulttuurit voivat periaatteessa vaikuttaa toisiinsa yhtä paljon, mutta käytännössä asia ei ole näin. Toinen kulttuureista on aina hallitsevammassa asemassa, ja etnisen tai kulttuurivähemmistön halua suhtautua tähän dominoivaan kulttuuriin kutsutaan akkulturaatioasenteeksi. Etnisen ja kulttuurivähemmistön jäsenen on määriteltävä suhteensa omaan kulttuuriinsa. Kuinka tärkeää henkilölle on säilyttää ja vaalia kulttuuriperintöään sekä siihen liittyvää identiteettiä? Lisäksi henkilön otettava kantaa siihen, kuinka tärkeää on ylläpitää kiinteä yhteys sekä hyvät suhteet valtaväestöön ja koko yhteiskuntaan. (Liebkind 1994: 25.)

Yksilön etnisen identiteetin kehityksen kannalta oleellista on suhtautumistapa itseensä, toisiin saman vähemmistön jäseniin, muiden vähemmistöjen jäseniin ja enemmistöryhmän jäseniin (Liebkind 1994: 27). Yksilön hahmottaessa omaa etnistä identiteettiään, käy hän läpi seuraavia vaiheita. *Konformisuusvaihe* eli alistuminen valtakulttuurin ylivoimaan - henkilö kokee, että kaikki hänen omaan kulttuuriinsa liittyvä on pahaa ja kaikki suomalainen on pelkästään hyvää. Maahanmuuttajalla on heikko itsentunto, koska hän kokee oman kulttuurinsa "huonona". Hän näkee kulttuurinsa valtaväestön silmin ja pyrkii omien maanmiestensä välttelyyn. *Ristiriitavaihe* - vähemmistöjäsen ymmärtää, että hän ei voi paeta omaa kulttuuriperintöään. Hän ymmärtää, että jokaisessa kulttuurissa on sekä hyviä että huonoja puolia, ja hän ei sulata kokonaan valtaväestön aliarvioivaa näkemystä koskien hänen omaa kulttuuriaan. Jokin traumaattinen kokemus saattaa olla tämän vaiheen taustalla. *Uppoutumisen vaihe* - vähemmistöjäsen torjuu täysin suomalaisen kulttuurin ja hyväksyy vain oman kulttuurinsa. Hän saattaa kokea häpeän tunnetta siitä, että on mahdollisesti aikaisemmin "pettänyt" omaa kulttuuriaan. Henkilöllä on hyvä itsetunto ja hänen mahdollinen vihan tunteensa kohdistuu ulospäin syrjintää ja rasismia vastaan. Hän on tietoinen uhri asemastaan ja etsii jatkuvasti itsetuntoaan kohentavaa informaatiota. Hänen suhtautumisensa on epäluuloista ja vihamielistä suomalaisia kohtaan. Uppoutumisen vaihe aiheuttaa henkilölle psyykkisen painolastin intensiivisen tunnelatauksen takia. Vaihe toimii vastareaktion liialliselle suomalaisuuden ihannoimiselle. *Itsetutkiskelun vaihe* - henkilö tuomitsee osan kulttuurinsa piirteistä, mutta ei kulttuuria kokonaisuutena. Hänelle muodostuu ristiriitaisia tuntemuksia ryhmäsolidaarisuuden sekä henkilökohtaisen riippumattomuuden välillä, ja hän tunnistaa suomalaisen kulttuurin yleisesti hyväksyttävät ja toivottavat piirteet. *Bikulturalismin vaihe* - maahanmuuttaja osaa arvostaa osia sekä omasta, että suomalaisesta kulttuurista ja hän ymmärtää, että jokaisessa kulttuurissa on hyviä ja huonoja puolia. Hän on saavuttanut sisäisen rauhan. Henkilö on riippumaton ja itsenäinen, mutta samanaikaisesti myös ylpeä juuristaan. Hän vastustaa kaikkea syrjintää ja hänellä on vahva itsetunto. Hän ymmärtää, että jokainen hänen ryhmänsä jäsen on yksilö, mutta kokee silti yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmään. Hän on avarakatseinen ja suvaitsee "uppoutumisen" vaiheessa olevia ryhmänjäseniä. Henkilö arvostaa suomalaisia valikoivasti ja tiedostaa suomalaisen yhteiskunnan hyviä ja huonoja puolia. (Liebkind 1994: 27-28.)

Edellä kuvatut kehitysvaiheet eivät ole suoraviivaisia, ja ne eivät seuraa aina toinen toistaan. Henkilön kehitys saattaa alkaa eri vaiheessa ja myös hypätä joidenkin vaiheiden yli. Kyseinen kehitysteoria on syntynyt maahanmuuttajien keskuudessa toimivien ammattiryhmien käytännön kokemusten myötä. Henkilön tuntemusten, ajattelun ja toiminnan välillä voi olla suuria poikkeavuuksia ja kehitysmallia ei voida pitää yksiselitteisenä. (Liebkind 1994: 27-28.)

Akkulturaatio voi olla epätasaista ja eriasteista eri elämäalueilla. Työelämässä esimerkiksi voidaan pyrkiä sulautumiseen eli taloudelliseen assimilaatioon, kun taas uuden kielen kanssa saattaa pyrkimys olla integraatiossa eli kaksikielisyydessä (Liebkind 2001: 20).

Esitetystä akkulturaatiomallista bikulturalismi, jossa yksilö on saavuttanut sisäisen rauhan ja arvostaa sekä omaa, että suomalaista kulttuuria, nähdään hyvinvoinnin kannalta parhaimpana vaihtoehtona (Liebkind 1994: 29).

Ympäristön vaikutus akkulturaatiotilaan on tutkimuksessani keskeinen. Tutkin miten ympäristö voi tukea tai vastavuoroisesti jarruttaa nuorten onnistunutta akkulturaatiota. Nuorten toimintatilan kautta pystyn määrittelemään mikä merkitys ympäristöllä on heidän akkulturaatiotilassaan. Toimintatila voi olla akkulturaatiota tukeva tai se voi toimia vastavuoroisesti myös hidastavana tekijänä. Horelli (1982a: 36-37, 44) tuo esille, että *"ei ole olemassa fyysistä ympäristöä ilman psykososiaalista sisältöä"*. Ympäristö voi joko edistää tai estää toimintaa, mutta ei luoda täysin uutta käyttäytymistä. Kehityksen kannalta on tärkeää, että ihmisellä on sisällöllisesti rikas toimintaympäristö. Toimintaympäristön tulee tarjota valinnanmahdollisuuksia sekä vastata ihmisen senhetkistä kehitystä ja samalla ennakoida tulevia kehitysvyöhykkeitä. Jos toimintaympäristö täyttää nämä vaatimukset, voi sitä pitää resurssina.

4.3 Diaspora

Bikulturalismin ydin, eli vanhan ja uuden kulttuurin arvostaminen, kytkeytyy näkemykseni mukaan oleellisesti diasporaan. Martikainen, Sintonen & Pitkänen (2006: 24-25) kirjoittavat, että diasporalla voidaan tarkoittaa paikkojen välisiä erityisiä suhteita, jotka muodostuvat kahden tai useamman paikan välille. Suomessa asuvien somalialaisten elämään esimerkiksi vaikuttaa aivan erityisellä tavalla suhde vanhaan kotimaahan. Litja (2009: 51) avaa diaspora-käsitettä seuraavasti: *"Yksilön omissa merkityksenannoissa määrittävää kansalliseen kollektiiviin palautumatonta tilaa, jonka kautta peilataan omaa tapaa toimia ja ajatella"*.

Wahlbeck (2012) kuvaa diaspora -käsitettä seuraavasti: *"Keskeistä diaspora -käsitteessä on idea kotimaasta. Kotimaa ei välttämättä ole edes todellinen, idea riittää. Symbolinen kotimaa, joka on olemassa jossain. Joskus kuvitteellinen kotimaa voi olla identiteetille jopa tärkeämpi kuin olemassa oleva kotimaa. Diaspora-käsitteessä on kaksi ulottuvuutta, mutta molemmissa ulottuvuuksissa idea*

kotimaasta on tärkeä." Diaspora siis yhdistetään tänä päivänä joko maantieteelliseen maastapakoon tai identiteettikysymyksiin. Käsitettä käytetään puhuttaessa pakolaisista ja heidän identiteettinsä muodostumisesta sekä muista siirtolaisista, jotka elävät kotimaansa ulkopuolella. Hall (2003: 106) liittää diasporan ihmisiin, jotka ovat joutuneet jättämään "alkuperäisen" kotimaansa ja joutuneet muuttamaan "vieraisiin" paikkoihin.

Työssäni diaspora vaikuttaa nuorten elämään heidän omaa kulttuuriaan ylläpitävänä tekijänä. Yksin uudessa kulttuurissa toimivalle nuorelle oman kulttuuriperimän ylläpito on tärkeää. Tämä auttaa häntä saavuttamaan bikulturalismin. Diaspora kytkeytyy vahvasti myös liminaalisuuteen. Nuoret elävät välitilassa niin ikänsä kuin myös yhteiskunnallisen statuksensa puolesta. Liminaaliseen vaiheeseen, jossa nuori etsii paikkaansa, liitän diasporan. Diaspora on kuin ostoskori, jonka kanssa maahanmuuttajanuori liikkuu uudessa ympäristössä. Korissa on vaikutteita nuoren kotimaasta sekä uudessa kulttuurissa vastaan tulleita tapoja elää ja olla. Sitä ei voida liittää yhteen kansalliseen perinteeseen, vaan se on monikulttuurinen kokemus. Kulttuuriset raaka-aineet, jotka ympäröivät nuorta, muodostavat monipuolisen yhdistelmän kokemuksia sekä tapoja, joiden avulla nuori hahmottaa itsensä monikulttuuriseksi toimijaksi. (Litja 2009: 51.) . Tämä vaihe rakentaa varhaisaikuisuuden kynnyksellä olevaa henkilöä ja on oleellinen osa itsevarman bikulturalismissa elävän yksilön muodostumisessa. Diasporalla on vahva merkitys nuorten toimintatilassa, ja kotimaasta tutut ympäristöelementit ovat vahvasti yhteydessä paikkoihin, jotka he kokevat mieluisiksi. Diasporan merkitys on koko elämän kestävä, mutta liminaalisessa vaiheessa itseään etsivälle nuorelle se on erityisen merkityksellistä.

5 Humanistinen maantiede

Humanistinen maantiede on kiinnostunut maantieteellisistä ilmiöistä yksilön kokemusten kautta. Tavoitteenani on tulkita haastattelemieni nuorten ympäristölleen antamia merkityksiä ja siten saavuttaa ymmärrystä mistä siinä on kyse. Paasi (1983: 147) esittää Von Wrightia (1981) mukailleen, että historiassa esiintyvät suuntaukset, jotka yhdistetään "humanismiin", liittyvät aina jonkinlaisten kumousten ja kriisien yhteyteen. Tämä pätee myös humanistiseen maantieteeseen, joka nousi haastamaan positivistista suuntausta 1970-luvulla. Positivismi koettiin liian abstraktiksi, koska se kuvaa uniikkeja paikkoja yleistäen ja liian etäisesti itse konkreettisesta tilasta.

Humanistisen maantieteen pioneereista mainittakoon Yi-Fu Tuan, joka pohjaa ajatteluaan filosofisista suuntauksista eksistentiaaliin ja fenomenologiaan. Häkli (2004b: 78-79) tuo esille, että Tuan korosti kirjoituksissaan maantiedettä, jossa keskityttiin tapoihin, *"joilla ihmiset pyrkivät järjestelmään maailmaa itsensä ympärille eli antamaan merkityksiä ja tulkitsemaan maailmaa itsensä ja kokemustensa kautta"*. Häkli (2004b: 78-79) jatkaa, että Tuanin näkemyksen mukaan ihmiset tulkitsevat henkilösuhteitaan etäisyyden tai läheisyyden termein. Etäisyyksiä ei voida mitata fyysisinä etäisyyksinä, vaan etäisyys rakkaisiin tai vihollisiin on henkilökohtaista tuntemusta. Aistitun maailman tärkeys nousee esille monissa Tuanin kirjoituksissa, ja hän on tuottanut kuvauksia tilasta, jota ei voi tai tarvitse alistaa mitattavuuden, havaittavuuden tai koemenettelyn kontrolliin. Tilakokemuksen hän korvaa fenomenologisella käsityksellä tilasta, jossa korostuu tilan kokeminen inhimillisessä merkitysmaailmassa. Ymmärrys siitä, miten ihminen kokee fyysisen tilan ja miten nuo kokemukset samalla tuottavat erilaisia tiloja, ovat keskeisiä tavoitteita Tuanin töissä. Kokemusten tuottamat tilat ovat oleellinen osa ihmisten arkista elämää, vaikka tätä ei erikseen aina tiedostettaisi.

5.1 Tilan kokeminen

Työssäni tilan kokeminen ei perustu etäisyyksiin tai koordinaatteihin. Sitä ei voida paikantaa kartalta tietyksi alueeksi. Tila ja paikka eivät ole määriteltävissä ensisijaisesti fyysisin ominaisuuksin. Tilan kokeminen muodostuu sosiaalisista suhteista ja on yhdistettävissä yksilön henkilökohtaiseen havaintomaailmaan. Tilasta nousee esille paikkoja, joilla on nuorille yksilöllisiä merkityksiä. Ensisijaisesti olen kiinnostunut ymmärtämään näiden käsitteiden, tila ja paikka, takaa löytyvää henkilökohtaista kokemuksellisuutta ja merkitysmaailmaa.

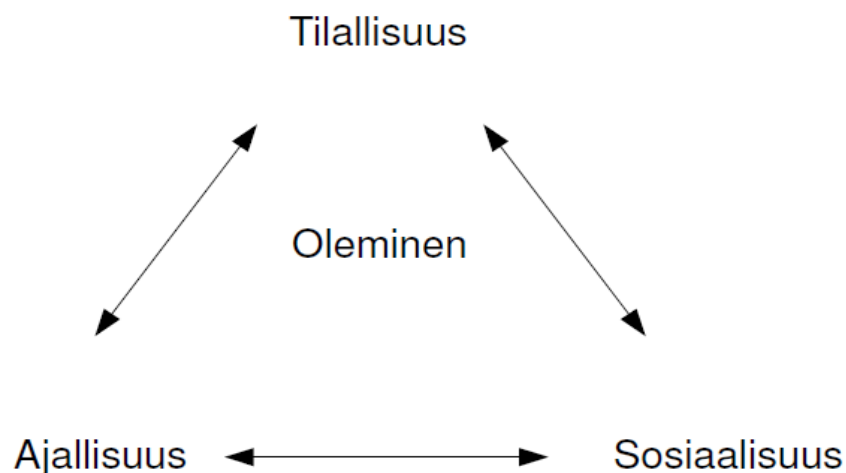
Keräsin empiirisen aineiston kaupungissa asuvilta ja liikkuvilta nuorilta, joten kaupunkitila on olennainen osa työtäni. Olen tietoinen kaupungin materiaalisesta puolesta ja se tarjoaa näkemykseni mukaan tiloille ja paikoille fyysiset kulissit. Erillisenä, vailla ihmisten sosiaalista kanssakäymistä, kaupunki jää merkityksettömäksi ja tyhjäksi ympäristöksi. Fyysiset ja aistein havaitut piirteet ja maisemat ovat oleellinen osa työtäni, mutta prioriteetti tutkimuksessani on ymmärtää kokemusmaailmaa näiden havaintojen takana.

Ihminen on aina läsnä tilassa, josta hän tekee tulkintoja. Arkipäiväiset toiminnot ja kokemukset tapahtuvat tilassa ja elämysmaailma muodostuu näiden sijaintipaikoista, tulkitsemisesta ja tuntemuksista, mitä ne herättävät. Jokapäiväisten kokemustemme ja toimintojemme kautta

rakennamme elämismaailman suhdetta tilaan ja muodostamme samalla käsityksiä itsestämme. Näen Virtasta (2000a: 30) mukaillen, että ihmiset pelaavat tilassa sosiaalista seuraleikkiä, niin sanallisesti kuin kehollisesti vuorovaikutuksessa muihin ihmisiin. Tilassa eläminen ei rajoitu fyysiseen tilaan, vaan ihminen voi mielensä välityksellä elää esimerkiksi kirjallisuuden tuottamia kaupunkeja, unelmien maisemia tai elokuvista tuttuja ympäristöjä (Virtanen 2000a: 30).

Virtanen (2000a: 30-31) esittää myös, että sosiaalisen todellisuuden ja tilan ohella ajallisuus on olennainen osa ihmisen elämismaailmaa. Ihminen muodostaa itsestään käsityksiä menneisyytensä kokemusten sekä tulevaisuuden suunnitelmien pohjalta. Ajallisuus, tila ja sosiaalisuus ovat henkilökohtaisia, ja ne nivoutuvat elettyinä kokemuksina yhteen. Elämme tilaa sosiaalisesti sekä ajallisesti, ja tästä vuorovaikutteisesta kokonaisuudesta voidaan puhua nimellä olemisen trialektiikka (kts. kuvio 1).

Tässä ajattelumallissa korostuu elämismaailmojen henkilökohtaisuus. Ihminen elää tilaa sosiaalisesti kommunikaation ja kontaktien muodossa ja rakentaa samalla omaa todellisuuttaan.

Kuvio 1. Olemisen trialektiikka. (Virtanen 2000a: 31)

Jokaisen henkilökohtainen toiminta ja kokemukset yhdistävät yksilön elettyyn tilaan. Tilasta muodostuu eletty osa ihmisen kokemusmaailmaa. (Haarni, Karvinen, Koskela & Tani 1997: 17.) Eletyssä tilassa ihminen muodostaa käsityksiä itsensä lisäksi myös muista ihmisistä, itse tilasta ja elämisen olosuhteista. Elettyinä kokemuksena tila muodostuu arkisesta toimintatilastamme eli siitä, missä liikumme ja asumme. Elämänhistoria ja muut ihmiset ovat vaikuttamassa siihen, miten

henkilökohtainen tila muodostuu. Jokaisen ihmisen tila on rakentunut ainutlaatuiseksi ja erityiseksi. Tähän vaikuttavat sosiaaliset, tilalliset ja ajalliset tekijät. (Virtanen 2000a: 32.)

Välittömästi koettu ja havaittu tila syntyy aistimalla. Se on korvin kuultavaa, nenällä haistettavaa, käsin kosketeltavaa, kielellä maistettavaa ja iholla tuntuva. Haarni ym. (1997: 17) esittävät, että elämismaailman perusta muodostuu aistein havaitusta ympäristöstä. Aistihavaintojen kautta liitämme maailmaan merkityksiä, jotka synnyttävät tilaan paikkoja. Sepänmaa (1998: 11) toteaa, että ympäristössä, joka koetaan aistien kautta, korostuu elämys ja välitön kokemus tiedollisen mietiskelyn sijaan. Aistimukset ja havainnot kytkevät ihmisen ympäristöön, sillä vasta aistimusten jälkeen tila käsitteellistyy. Ihminen aistii ympäristöään kokonaisvaltaisesti eli moniaistisesti. Moniaistisuudella on tilan kokemisen kannalta monipuolistava ja rikastuttava vaikutus. (Porteous 1990: 26, Virtanen 2000a: 32.)

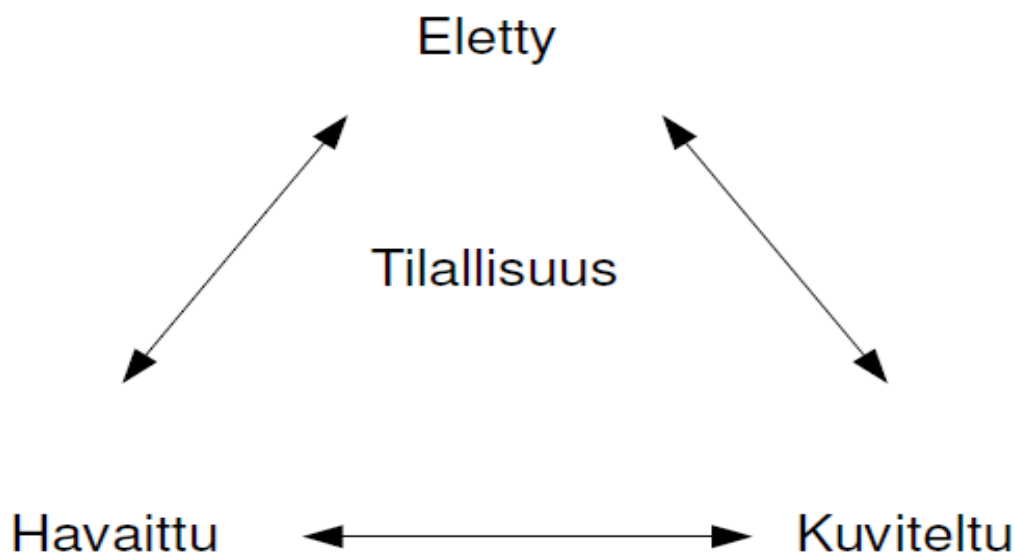
Näköaisti on ihmiselle hallitsevin ja ympäröivästä maailmasta ihminen saa yli 80% tiedostaan visuaalisesti (Porteous 1990: 4, Virtanen 2000a: 33). Ihminen näkee ympäristöstään useita seikkoja, joille hän ei tietoisesti anna merkityksiä tai pohdi, mutta joilla kuitenkin on vaikutus hänen ympäristökokemukseensa. Yi-Fu Tuanin (2003: 10) mukaan näkeminen ja ajattelu ovat läheisesti toisiinsa kytkeytyneitä ja hän toteaa seuraavasti: "*To see and to think are closely related processes. In English, 'I see' means 'I understand'.*" ”Minä näen” tarkoittaa ”minä ymmärrän”. Näköhavainto tarjoaa matkan mielenmaisemiin ja on havaittua tilaa, joka saattaa avata portteja menneisyyteen, kulttuurisiin arvoihin, muistoihin ja myytteihin. Näköaisti tekee ympäristöstä havaittavan, ja sitä pidetään ennen kaikkea järjellisenä eli intellektuaalisena aistina.

Siinä missä näköaisti on hallitseva, esimerkiksi aistittaessa isompaa maisemaa, lähellä olevan ympäristön kokemisessa korostuvat kaikki aistit. Haju-, kuulo ja tuntoaisti auttavat meitä hahmottamaan tilan, joka on ympärillämme. (Cantell, Rikkinen & Tani 2007: 152.) Haistaminen ja kuuleminen on liitetty tunneperäiseen aistimiseen, eli ne ovat emotionaalisia. Näkeminen on aktiivista, haistaminen ja kuuleminen ovat passiivista toimintaa. Ihminen voi estyä näkemiseltä sulkemalla silmänsä. Kuulemisen ja haistamisen sivuuttaminen tilan havaitsemisessa on vaikeampaa. Ei-visuaaliset aistimukset ovat keskeisiä ihmisen hyvän ja pahan olon tunteelle. Ympäristön makujen, hajujen, ihokosketuksen sekä äänten muodostamat tuntemukset voivat vaikuttaa ympäristön luotaantyöntävyyteen tai houkuttelevuuteen. Tuntemuksellisesti hajuaistit ovat vahvempia, kun taas informatiivisesti ääniaistimukset ovat merkityksellisempiä. Yhdistettynä päästölähteisiinsä emotionaaliset aistimukset tuottavat tietoa ympäristön piirteistä. (Virtanen 2000a: 33.) Cantell ym. (2007: 152) huomioi, että tietty haju saattaa herättää ihmisessä voimakkaita

muistoja, ja Tuan (2003: 11) tuo esille saman asian painottaen, että tuoksut antavat luonnetta paikoille ja esineille.

Aistimisen ohella tilaa eletään ajattelemalla. Aistihavaintoja tulkitaan kielen välityksellä. (Karjalainen 1999: 81.) Tulkinnat ympäristöstä ja ajattelun synnyttämät ideat muodostavat käsitteitä tilasta. Alkuperäinen aistimus muuttuu puheen, ajattelun ja elämäntilanteen myötä. Osaa aistikokemuksista voidaan muokata tietoisesti. Sanoilla ei siis voida tuoda esille kaikkia ihmisen ympäristöstään kokemia tunteita. Tilaa eletään järkipäisesti ja vaistonvaraisesti. Ihminen käsitteellistää järkipäisen ja vaistonvaraisen ajattelun kautta omia tilallisia aistimuksiaan, tunteita ja kokemuksiaan. (Virtanen 2000a: 35.)

Eletyssä tilassa yhdistyvät tunnepohjainen sekä fyysinen tila. Fyysisen tilan havainnot kytkeytyvät symbolisiin merkityksiin ja tilallisiin mielikuviin. Eletty tila sisältää yhteisön arvoja ja sääntöjä sekä henkilökohtaisia toiveita, muistoja ja kokemuksia. Mielellämme muodostunut ja aistein havaittu tila saa eletystä tilasta merkityksiä. Tilallisuuden trialektiikaksi voidaan kutsua kokonaisuutta, joka muodostuu kuvittelusta, eletystä ja havaitusta tilasta (kuviot 2). (Virtanen 2000a: 35-36.)

Kuvio 2. Tilallisuuden trialektiikka. (Virtanen 2000a: 36)

Eletty tila rakentuu ajattelun ja aistitun vuorovaikutteisena suhteena. Sen ajallisuudessa yhdistyvät huomisen sovitut tapaamiset, tämännäpäiväiset kokemukset ja eiliset muistot. Ihmisen aistimista fyysisistä tiloista muodostuu hänen elämänsä aikana mielikuvia. Näihin mielikuviin vaikuttavat yhteiskunnan määrittämät ja yhteisesti jaetut sosiaaliset merkitykset. Eletty tila saa oman

merkityksensä ihmisen menneisyydestä sekä hänen tulevaisuuden suunnitelmistaan. Eletty tila, kuten ihmisen koko elämä, on ajallista. Eletty tila sisältää rytmejä jokapäiväisestä elämästämme ja sosiaaliset sekä fyysiset rakenteet antavat näihin kaikkiin oman leimansa. (Virtanen 2000a: 37.)

5.2 Toimintatila ja merkityksellinen paikka

Käsitän tilan, Masseyta (2008b: 144) mukaillen, neliulotteisena tila-aikana. Tällöin tila ei ole abstrakti ulottuvuus vaan sosiaalisten suhteiden samanaikaista rinnakkainoloa jokaisella maantieteellisellä tasolla. Se voi ulottua kodin lähipiiristä aina transglobaalien yhteyksien laajempaan tilaan. Näin ymmärrettynä sosiaaliset suhteet ovat osa tilaa, ja sosiaalisilla suhteilla on aina tilallinen sisältö ja tilallinen muoto. Sosiaalisten suhteiden verkosto muodostaa sosiaalisen tilan.

Yksi pääkäsitteistäni on toimintatila. Se muodostuu yksilön päivittäisistä toiminnoista ja paikoista, joissa hän käy sekä yhteyksistä näiden välillä. Se on verkosto, joka muodostuu tilaan päivittäisen liikkumisemme pohjalta. Teoreettisena käsitteenä toimintatila ei ole selkeärajainen, ei ole selkeitä sääntöjä, joilla voidaan rajata yksilön toimintaa ja sen vaikutuksia. Kyse on apuvälineestä, jonka avulla voimme hahmottaa yhteiskuntien organisoitumista tilassa. (Massey 2004: 60-61.)

Massey (2004: 61) antaa kuvaavan esimerkin toimintatilasta : *"Jokaisella meistä on yksilönä oma toimintatilamme. Sen perushahmo muotoutuu luultavasti arkisen elämän paikallisista reiteistä ja paikoista kuten kodista, koulusta, työpaikasta, kirkosta tai kantakapakasta."* Yksilön arkiset toimintatilat saavat aika ajoin lisäulottuvuuksia esimerkiksi satunnaisten lomamatkojen tai eri paikkakunnalle suuntautuvan sukulaiskyläilyn muodossa. Sen lisäksi, että ajatus toimintatilasta auttaa ymmärtämään yhteiskunnan organisoitumista tilassa, se avaa myös kiinnostavan näkökulman yhteiskunnalliseen eriarvoisuuteen. Toimintatilojen luonteessa on tapahtunut 1900-luvun jälkipuoliskolla kaksi merkittävää muutosta. Toimintatilojen ulottuvuudet ovat kasvaneet, ja niiden väliset yhteydet ovat monimutkaistuneet. (Massey 2004: 61.)

Toimintatilojen ulottuvuuden kasvulle on paljon perusteita ja muutos heijastuu monille yhteiskunnan eri osa-alueille. Harva asia, jos mikään, pysyy enää pelkästään paikallisena ja verkostot leviävät nopeasti kattamaan koko maapallon. Kyse ei kuitenkaan ole yksisuuntaisesta globalisoitumisesta. Globaalissa tilassa maailma tiivistyy yksilölle entistä helpommin

tavoitettavaksi kohteeksi. Muutosta päinvastaiseen suuntaan on myös havaittavissa. Joillakin ihmisillä on entistä pienempi elämänpiiri. Ryhmien välinen eriarvoisuus liikkumismahdollisuuksissa on kasvamassa taloudellisen eriarvoisuuden myötä.

Humanistisen maantieteen mukaan paikka käsitetään koettuna ja elettyinä merkityksellisenä ympäristönä. Eletty tila ja paikan käsite liittyvät toisiinsa. Tilan luomisen prosessissa paikka edustaa suhteellista pysyvyyttä. Se on sosiaalisten suhteiden rihmasto ja fyysinen ympäristö. Työssäni paikka on merkitysten sijainnillisuutta ja muotoutumista. Eletty paikka muodostuu ulkoisen olemuksensa lisäksi olemisen ja tilallisuuden trialektiikan kautta (Virtanen 2000a: 31, 36).

Jokaisella meistä on merkityksellisiä paikkoja, jotka syntyvät ympäristön merkityksellistämisestä. Näen työssäni Karjalaista (1997: 231) mukaillen paikan ympäristöön heijastamiemme merkitysten kokonaisuutena. Paikka on kokemuksiemme sijainnillisuus sekä kertomamme tarina.

Tani (1997: 211) tuo esille, että henkilökohtaiset eletyt paikat syntyvät siitä, minkälaisia merkityksiä annamme niille: arvoja, tietoa, tunteita, muistoja, pelkoja ja toiveita. Fyysinen sijainti ei ole tärkeintä, vaan oma suhde ympäristöön ja se, mihin ihminen tuntee kuuluvansa. Tuan (2003: 17) esittää, että paikka on tietynlainen objekti, joka antaa tilalle persoonallisuutta. Paikat ovat arvojen ja tuntemusten keskittymiä, joilla on tietty fyysinen tunnistettavuus, joko arkkitehtuurin tai maamerkin muodossa. Tuan (Paasi 1983: 172) jatkaa, että paikalla ei ole kokorajaa. Se voi olla yhtä hyvin kansallisvaltio kuin nojatuoli, sillä olennaisinta paikassa ei ole sen fyysinen koko, vaan sen arvo ja merkitys ihmiselle. Virtanen (2000a: 37) kirjoittaa, että paikalle on ominaista tilan tuntemusten rakenteen, sosiaalisten suhteiden ja globaalien prosessien vuorovaikutus.

Paikat ovat ihmisen ja luonnollisen järjestyksen sulatusuuni. Ne ovat välitön kokemuksemme maailmasta. Suhteemme paikkoihin on yhtä merkityksellinen kuin suhteemme muihin ihmisiin. Paikat muodostavat käsitystä itsestämme ja samalla ne muokkaavat meitä. (Relph 2008: 141.) Paikkojen merkitykset syntyvät henkilökohtaisesti; tilaa käytetään, tulkitaan ja koetaan eri tavoin. Siitä syystä paikalle ei voida määrittää objektiivista ja universaalia sisältöä, koska paikan merkitykset vaihtelevat kokemusten, havaintojen, emootioiden ja ajatusten mukaan. Jokaisella meistä on omat vahvuusalueemme, elämän aikana muodostuneet kokemukset ja tietämys. Tämän lisäksi jokaisella on senhetkiset toiveet ja tarpeet tulkita, kokea ja aistia ympäristöä. Nämä kaikki vaikuttavat henkilökohtaisten paikkojen muodostumiseen. (Virtanen 2000a: 37-38.)

Paikka ei ole pysyvä, vaan se on ilmiö, joka muuntuu uusien merkitysten myötä (Virtanen 2000a: 39). Merkityksiin on yhteydessä yksilön senhetkinen elämäntilanne, joka muokkaa paikan luonnetta

(Karjalainen 1987: 17, 1997: 230). Elettyinä ympäristöinä paikat rakentuvat rytmeissä eli päivittäisissä, viikoittaisissa ja koko elämän kestävässä virroissa. Sijaintipaikalle annetaan merkityksiä, sitä koetaan ja siinä toimitaan. (Lefebvre 1991: 206.) Kaikki tämä tapahtuu vuosisatojen aikana yhteiskunnallisesti tuotetussa ja rakennetussa ympäristössä. Ihminen on paikannettu historiaan yksilön ylittävään yhteiskunnalliseen kehitykseen. Esimerkiksi kaupunkiympäristö, jossa tutkimukseni nuoret elävät, muodostuu jokaiselle nuorelle eri tavoin. Nuori muokkaa kaupunkiin itselleen sopivan toimintatilan palvelemaan hänen elämäntilannettaan. Eletty ympäristö muuttuu muistoiksi, joiden kautta syntyy elettyjä paikkoja. Nämä paikat muuntuvat aina nuoren elämäntilanteen mukaan. (Virtanen 2000a: 39.)

Fyysinen ympäristö on osin liitettävissä sosiaaliseen ulottuvuuteen, sillä arkkitehtuuri ilmentää tiettyä sosiaalista järjestystä paikassa. Rakennettu ympäristö on aina suunniteltua, ja se heijastaa ja edustaa erilaisia sosiaalisia arvoja sekä rooleja. (Forss 2007: 97.) Paikassa myös tapahtuu paljon muutoksia ajan vaikutuksesta. Fyysinen ympäristö kuluu ja muokkautuu, samoin vuorokaudenaika, vuodenaika ja näihin liittyvät sääolosuhteet vaikuttavat paikan kokemiseen omalla tavallaan. Sen lisäksi, että sosiaalinen vuorovaikutus vaikuttaa paikkakokemukseemme tehden siitä joka kerta ainutlaatuisen, niin havaitulla ympäristöllä sekä olosuhteilla on oma leimansa kokemukseemme. Ajalliset ja sosiaaliset ilmiöt eivät koskaan mahdollista meitä vierailemaan samassa paikassa kahta kertaa. Von Bonsdorff (Forss 2007: 82) esittää, että joka kerta kun käymme tietyssä paikassa, koemme yhden version siitä. Paikka ei muutu kerta toisensa jälkeen täysin erilaiseksi, vaan voidaan puhua maltillisista muutoksista, jotka tapahtuvat etenkin lyhyellä aikavälillä niin rytmisesti kuin tilanteen mukaan. Tällöin ajalla on paikkaa muuntava vaikutus, joka ei varsinaisesti muuta paikkaa. Ajan kuluessa paikan muunnos voi muuttua radikaalimmin muutokseksi.

Työssäni ymmärrän paikkatuntemuksia Tuanin (1974: 94, 247) topofilia- ja topofobia-käsitteiden kautta. Paikka, joka koetaan omaksi ja mihin yhdistyy voimakas kuulumisen tunne, on topofiilinen. Nämä paikat mahdollistavat positiivisia paikkatuntemuksia ja niihin yhdistyy aistillinen turvallisuus, kotoisuus ja miellyttävyyys. Paikat, joihin nuori kokee negatiivisia tunteita, vierautta, turvattomuutta ja aistillista epämiellyttävyyttä ovat topofobisia. (Virtanen 2000b: 129.)

Olemisen sekä tilallisuuden trialektiikka työssäni korostui nuorten merkityksenannoissa heidän valitsemilleen paikoille (Virtanen 2000a: 31, 36). Merkityksellisissä paikoissa yhdistyivät sosiaalisuus sekä aistein havaitut elementit. Paikkojen kautta nuori jäsensi itseään uuteen yhteiskuntaan. Mieluisat paikat tarjosivat pienimuotoisen tarttumapinnan, joka auttoi luomaan nuorelle yhteenkuuluvuuden tunnetta uuteen yhteiskuntaan. Osassa paikoista nousi vahvasti esille

muistot kotimaasta ja tutuista paikoista, joissa on vietetty aikaa. Heidän senhetkinen uusi elämäntilanteensa heijastui vahvasti tarpeeseen löytää itselle merkityksellisiä ja miellyttäviä paikkoja, joissa kokea olonsa turvalliseksi uudessa ympäristössään.

5.3 Luonnon elvyttävä voima

Useimmat meistä ovat kokeneet tyyneyttä ja rauhaa ollessaan luonnossa. Varsinkin kaupungissa asuville luonto tarjoaa rauhoittumispaikan hektisestä arjesta. Salonen (2005: 64) tuo esille, kuinka luonnosta saavutettuja myönteisiä vaikutuksia kutsutaan elpymiseksi. Luontokokemusten elvyttävyys jaetaan kahteen ilmiöön, joista ensimmäinen on tarkkaavuuden elpyminen ja toinen stressistä elpyminen. Tarkkaavuuden elpymisessä henkilö palautuu uupumuksesta, jonka on aiheuttanut tarkkaavuutta vaativa tehtävä. Stressistä elpymisessä henkilö palautuu ylikuormittavasta tai uhkaavasta tilanteesta niin psyykkisesti, toiminnallisesti kuin fysiologisesti. Elvyttävä kokemus saattaa syntyä myös niin, että henkilö ei sitä itse heti tiedosta. Tällöin elpyminen on tahdosta riippumatonta.

Erityisesti silloin, kun olemme haastavien tilanteiden edessä ja tiedon käsittelykapasiteettimme on kuormitettu, tarvitsemme elvyttävää ympäristöä. Luonto tarjoaa yksin uudessa ympäristössä elävälle nuorelle paikan, jossa hänen on mahdollista ladata akkuja ja vapautua stressistä. Työni nuoret elivät jatkuvasti henkisessä kuormituksessa ja he kokivat päivittäin uusia haastavia tilanteita. Salonen esittää (2005: 64), että jatkuva tarkkaavaisuuden ylläpitäminen ja aistien ylikuormittuminen stressaavissa tilanteissa, ovat tekijöitä, joiden jälkeen elvyttävät kokemukset palauttavat kehomme jälleen "normaalitilaan".

Nuoren hakeutuessa elvyttävään ympäristöön, hänen mielensä palautuu tasapainoon. Tähän ympäristöön pääseminen ei vaadi aina kauas lähtemistä, sillä yksittäinen ikkunanäkymä tai lähipuisto voi tuottaa elvyttävän kokemuksen, jonka avulla voi palautua kiireisestä ja stressaavasta päivästä. Salonen (2005: 65, 2010: 57) esittää, että tätä kokemusta tukee ja vahvistaa äänimaisema. Veden solina ja linnunlaulu ovat erityisen miellyttävinä pidettyjä ääniä. Mielipaikkaa, jossa ihminen kokee elpymisen tunteen, ei voi kuitenkaan tarkasti rajata, sillä se muodostuu jokaiselle ihmiselle henkilökohtaisesti.

Aura ym.(1997b: 102-103) sekä Salonen (2005: 64-68) tuovat esille elpymisen neljä elementtiä. Ensimmäinen on *lumoutuminen*. Tällöin henkilön tarkkaavaisuus kiinnittyy tahattomasti johonkin ympäristön innostavaan ja kiinnostavaan kohteeseen. Lumoutuminen on tajunnantila, joka voidaan saavuttaa myös rentoutumisen, meditaation tai hypnoosin avulla. Toinen elementti on *paikan tai maiseman jatkuvuuden elämys*, jolloin ihminen saavuttaa tilan, jossa hän menee "kokonaan toiseen maailmaan". Hän on tällöin paikassa, joka esittäytyy hänelle täysin omana maailmanaan. Paikka mahdollistaa mielen vaeltamisen. Kolmas elementti on *yhteensopivuuden kokemus*. Ihmisellä on tällöin tunne, että hänen tavoitteensa ja odotuksensa ovat yhdensuuntaiset ympäristön kanssa ja hän kokee ykseyden tunnetta paikan välillä.

Työssäni olen kiinnostunut viimeisestä elvyttävyyden elementistä, eli *arkipäivästä irtautumisesta*. Vaatimusten, huolien, kiireen, kuormittavien odotusten ja totutun roolin taakka muodostuu arjessa usein henkisesti raskaaksi painolastiksi. Lähiympäristö voi tarjota elvyttäviä paikkoja, joissa on helppo käydä hengähtämässä arjen kiireestä huolimatta. Salonen (2005: 67) esittää, että arjesta irtautuminen tuo vapauttavan ja elvyttävän kokemuksen. Ihmiselle avautuu mahdollisuus niin sanotulle olemisen kokemukselle, jolloin toivottu psyykinen prosessi kulkee eteenpäin. Elpyminen muodostuu luontoympäristön tarjoamasta sisällöstä ja rytmistä, joka antaa ihmiselle arjesta poikkeavia kokemuksia. Pelkästään pensas, puu tai vaikkapa näkymä ikkunasta voi saada aikaa irtautumisen kokemuksen.

Työssäni luonnon elvyttävyys yhdistyy toimintatilan mukanaan tuomiin resursseihin. Topofiliset paikat tarjosivat nuorelle elpymisen mahdollisuuden stressaavasta arjesta. Ne toimivat hengähdyspaikkoina, joihin voi vetäytyä miettimään ja palautumaan. Topofobiset paikat vuorostaan lisäsivät nuorille stressiä ja vierauden tunnetta uudessa ympäristössä.

6 Voimia tuovat toimintatilan ulottuvuudet

Sisällönanalyysissa aineistosta nousivat esille seuraavassa esitettävät pääluokat. Olen jakanut nuorten toimintatilan kahteen ulottuvuuteen. Ensimmäinen toimintatilan ulottuvuus on voimia tuova. Voimia tuova toimintatila on nuorelle mielekäs ja auttaa häntä jaksamaan uudessa yhteiskunnassa. Voimia tuoviin toimintatilan paikkoihin nuori koki kuulumisen tunnetta ja koki paikan omakseen. Toinen toimintatilan ulottuvuus on vuorostaan voimia vievä. Voimia vievä toimintatila oli epämieluisa ja rasitti nuorta henkisesti. Näihin paikkoihin nuoret kokivat aistillista epämiellyttävyyttä, rauhattomuutta, vierautta ja turvattomuutta. Toimintatilan molemmat ulottuvuudet muodostuvat merkityksellisistä paikoista, joiden kautta hahmotan nuorten toimintatilan muodostumista heidän arkipäiväisessä elämässään. Toimintatila auttaa myös hahmottamaan mikä merkitys nuorten senhetkisellä ympäristöllä oli heidän akkulturaatiotilassaan. Toimintatila voi joko tukea tai hidastaa ja syrjäyttää yhteiskunnan uutta jäsentä.

6.1 Kaipuun maisema

Perhe koettiin erittäin tiiviiksi ja tärkeäksi yhteisöksi haastateltavieni kulttuureissa. Perhe sisälsi usein koko suvun, eikä vain niin sanottua ydinperhettä. Pienet lapset kasvoivat lähellä isovanhempiaan. Eräs haastateltavistani kertoi, kuinka lapsenlasta usein kutsutaan hänen kotimaassaan "kävelykepiksi". Tarkoittaen, että hän auttaa isovanhempiaan tarvittaessa liikkumaan. Suomalaisten vanhusten asema ja heidän hoitonsa ulkoistaminen perhepiiristä vanhainkotiin aiheutti usein keskusteluissamme kummastusta nuorissa. Tämä ei kävisi päinsä heidän kotimaassaan, jossa oma perhe hoitaa vanhimman jäsenensä kotona kuolemaan asti. Nuoret kokivat Suomessa suurta kulttuurieroja liittyen perheeseen. Kesän tullen he arvostivat Suomessa näkyä perheistä yhdessä ulkona, ja se koettiin piristävänä asiana, joka vaikutti myös heidän henkiseen hyvinvointiinsa myönteisesti.

Puistot nousivat selvästi kahden nuoren kohdalla esille mieluisina yksittäisinä paikkoina, joissa viettää aikaa kesällä. Niissä viehätti linnut ja viherkasvillisuus. Ne muistuttivat kotimaasta, mikä koettiin positiivisena. Puistoihin yhdistettiin myös turvallisuus. Kotimaahan liittyvät piirteet olivat osana luomassa tätä turvallisuuden tunnetta. Puistoissa vierailtiin keväällä, kesällä ja syksyllä. Kesä nousi selvästi esille mieluisimpana vuodenaikana, jolloin voi viettää aikaa puistoissa.

"Niin joo, puita ja joskus tulee niitä kukkia ja niitä varjo, joskus jos haluat varjoon ja jos taas haluat aurinkoon. Kesällä on niin kaunista, koska siellä on niitä penkkejä voi istua ja talvella ne valitettavasti joutuu oleen, koska penkit menee pilalla, niin täällä on paljon lunta. Sen takia kesällä on parempi." (H1)

Puistot olivat myös paikkoja, joihin vetäydytään kun on surullinen olo ja ikävä perhettä kohtaan kasvaa tuskalliseksi. Puistot tarjosivat rauhallisen paikan soittaa perheelle tai tärkeälle kaverille Suomen ulkopuolelle. Niissä oli paljon kotimaasta tuttuja elementtejä, jotka toivat tyyneyttä ja antoivat voimia. Kotimaata muistuttaviin paikkoihin yhdistyi vahvasti kaipuu, ja tällöin hakeuduttiin puiston tarjoamaan tuttuun ympäristöön. Tuttuun ympäristöön hakeutuminen yhdistyi myös pakotettuun siirtymiseen ja kotimaan taakse jättämiseen. Uudessa yhteiskunnassa diasporan vaikutus on suuri.

"Joo, kauniisti ne (linnut) laulaa. Mä tykkään tällaisista linnuista, jos osaa hyvin laulaa ja sama ku kotimaassa. Kuulostaa tosi hyvältä." (H1)

Kesäaikana ympäristö koettiin elävämmäksi ja virikkeitä oli eri tavoin kuin talvella. Varsinkin H1:lle luonnon tarjoamat elementit olivat tärkeitä ja hän yhdisti ne usein kotimaahansa. Hänen kohdallaan huomasin vahvimmin nuoruuteen yhdistyvän oman ympäristösuhteen tiedostamisen (Aura ym. 1997a: 78). Kotimaassa hänellä oli tapana kävellä yksin vuoristossa ja nauttia rauhallisuudesta. H1 kertoi usein minulle kohtaamistaan eläimistä ja kuinka hänelle oli tärkeää päästä liikkumaan maastossa, joka tarjosi virikkeitä. Hän koki jännittäväksi erilaisten eläinten kohtaamisen kävelyreissuillaan ja vertasi kuinka hänen kulttuurissaan susi on vastaavassa asemassa kuin koira Suomessa. Susi edusti hänelle eläimistä jalointa ja luotettavinta kumppania. Tässä hän koki suurta poikkeavuutta suomalaiseen kulttuuriin. Kävin H1:n kanssa pitkällä kävelylenkeillä, ja huomasin kuinka hän havainnoi ympäristöään erittäin tarkasti. Hän kiinnitti huomiota kaupungin meluun ja vastaavasti luonnon rauhaan sekä lintujen lauluun. Suomen maaperän hän koki liian tasaiseksi kävelymaastoksi, sillä lapsuudessaan hän oli tottunut liikkumaan vuoristossa. H1 toi toistuvasti esille kuinka hän oli Lapissa käydessään kiintynyt näkemiinsä tuntureihin ja haluaisi jonain päivänä päästä sinne vaeltamaan. H1:lle puistojen lisäksi itsenäinen kävely metsässä tarjosi mahdollisuuden viettää aikaa yksin ajatustensa kanssa. Hän valitsi usein linja-auton sijasta kävelyn siirtyessään paikasta toiseen.

"Joo, kyllä ne eläimet muistuttaa mua niin paljon kotimaasta, koska niitä on niin paljon ja ihmiset tykkää eläimistä." (H1)

Kesätorit olivat puistojen lisäksi paikkoja, joissa varsinkin kaksi nuorista halusi vierailla kesäaikana. Torit ovat tuttu kaupankäynnin paikka kotimaasta, ja niissä asiointi koettiin luontevaksi. Tori muistutti vahvasti kotimaasta ja sijainniltaan se oli lähellä puistoa, joten siinä asiointi oli kätevää. Nuoret toivat usein esille, kuinka Suomessa kaupassa asioidessa, on vaikea tietää elintarvikkeen tai tuotteen alkuperää. Nuoret kertoivat, kuinka kotimaassa ostaessa ruokaa torilta, tietää tarkalleen kenen viljelijän kasvattamaa viljaa tai lihaa on ostamassa. Tuotteiden alkuperä, varsinkin ruokatarvikkeiden kohdalla, herätti paljon keskustelua. Tori täydensi puistossa vierailua kauniina kesäpäivänä.

H1 kuvasi, kuinka kauniina kesäpäivänä on hienoa hakea torilta mansikoita ja mennä sen jälkeen puistoon syömään niitä.

"Mää oon, vähän kaukana asun, että keskusta asti bussilla ja sieltä keskustasta kävelen tähän asti ja istun tähän vähän ja levätä ja ostan sit torilta vähän mansikoita. Niin, sellaista ja istun täällä (puistossa) vähän aikaa ja sit katson aurinkoa se on niin turvallista. Se on tosi hienoa!" (H1)

Kotimaata muistuttavissa paikoissa korostui kotoisuus, joka syntyi tuttujen elementtien kautta. Nuoren kokema tilan tuoma turvallisuuden ja hyvinolon tunne kiinnittyi kotimaan piirteitä kuvaaviin paikkoihin. (Virtanen 2000b: 129-130.) Nuori koki tilan turvallisena, tunsu hyvää oloa ja koki paikkaan kuulumisen tunnetta (Haarni ym. 1997: 17-18). Kotimaata muistuttavat paikat mahdollistivat osallisuuden tunteen paikan ja nuoren välillä (Virtanen 2000a&b: 38, 129). Paikka muodostui osaksi nuorta eli siitä tuli minän piirre, jolloin kyseiseen kotimaata muistuttavaan paikkaan osallistuttiin vahvasti. Tunteet nuorilla näitä paikkoja kohtaan olivat topofilisia.

Nuoret luonnollisesti kaipasivat kotimaataan ja perhettään, mutta he olivat myös kiitollisia Suomelle saamastaan avusta ja arvostivat suomalaista yhteiskuntaa.

"K: Ku sä mietit kotimaata, niin onks siellä tällaisia vastaavia tiloja?"

V: Ei. On siellä, öö, lasten armeijan niinku treenipaikka... Lasten hyväksikäyttöä ja tiäksää jotain semmoista. Laitetaan sotiin... Mutta oikeesti, mä oon velkaa Suomelle paljon.

Kiitoksia tästä. En mä voi niin ku selittää... En mä voi niinku sanalla kiittää tästä." (H3)

Toimintatilan muodostumisessa paikkojen valintoihin vaikutti vahvasti diaspora. Nuorten toimintatilaan heijastui vahvasti kotimaan merkitys. He hakeutuivat paikkoihin, joissa ilmeni piirteitä kotimaan ympäristöstä sekä kulttuurista. Nuoret muodostivat vieraassa ympäristössä itselleen toimintatilaa, jota ohjasi muistot ja kotimaan kulttuuriperimä. Tämä tuli esiin puistojen ja kesätorin lisäksi esimerkiksi etnisissä ruokakaupoissa asioinnissa. Kotimaisia uutisia, televisiosarjoja ja musiikkiartisteja seurattiin internetin kautta. Katsoessani televisiosta nuorten kanssa urheilua, havainnoin kuinka he kannustivat iloiten kotimaastaan sekä maanosastaan tulevia urheilijoita. Urheilijat olivat nuorille suuri ylpeyden aihe, ja he myös arvostivat kovasti maahanmuuttajia, jotka olivat Suomessa saavuttaneet urheilullista menestystä. Nuoret kokivat saavansa urheilijoiden menestyksestä motivaatiota, sillä monet heistä olivat myös lähtöisin vastaavista oloista kuin perheryhmäkodin nuoret. Konkreettisten kotimaata muistuttavien paikkojen lisäksi internetin kautta muodostui tila, jossa seurattiin kotimaan asioita. Omaa kulttuuriperimää pidettiin yllä esimerkiksi kuuntelemalla kotimaisia artisteja Spotify-musiikkipalvelusta. Vierailut moskeijaan ja yhden nuoren säännöllinen osallistuminen samaa etnistä taustaa olevien kesken järjestettäviin jalkapallopeleihin, olivat myös osa oman kulttuuriperimän ylläpitoa.

Diaspora heijastui kahden nuoren (H1&H3) kohdalla koulutusvaihtoehtojen mietinnässä. Koulutusta ja tulevaa ammattia pohdittiin pitäen samalla mielessä kotimaan tilanne. Nuoret kertoivat, että jos kotimaassa tilanne rauhoittuisi ja olisi mahdollista palata takaisin perheen luokse, he haluaisivat olla vahvasti mukana kotimaan uudelleenrakentamisessa ja tarjota apua sitä tarvitseville. Hoitoalan ja rakennusalan koulutusvaihtoehdot nähtiin hyvinä mahdollisuuksina. Ne tarjosivat taitoja, joista olisi hyötyä mahdollisen kotiin paluun tullen.

Vaikka nuoret olivat omaksuneet vaikutteita länsimaisesta kulttuurista, he olivat vahvasti sidoksissa lähtömaidensa kulttuuriin. He olivat poimineet "diaspora-ostoskärryynsä" vaikutteita ja työkaluja niin kotimaisesta kuin suomalaisesta kulttuurista. Tämä ohjasi myös vahvasti heidän toimintatilansa muodostumista siten, että he suosivat paikkoja, joihin yhdistyi piirteitä niin vanhasta kuin uudesta yhteiskunnasta.

6.2 Vetäytymisen paikat

Nuorista H1 ja H2 kokivat kotimaata muistuttavat tekijät tärkeiksi puistoissa, ja he viettivät siellä mielellään vapaa-aikaansa kesällä. Puistoihin yhdistyi myös sulkeutuneisuuden mahdollisuus, joka koettiin tärkeäksi. Vaikka nuorilla oli käytössä omat huoneet, tarve omaan rauhaan perheryhmäkodin ulkopuolella nousi esille aineistosta. Puisto tarjosi mahdollisuuden yksinolon omien ajatustensa kanssa. Puistot olivat sijainniltaan kaupungin keskustan lähistöllä ja niihin pääsi kävellen. Niihin voi vetäytyä tarpeen tullen omaan rauhaan, pois keskustan hälinästä.

"No täällä (puistossa) on niin rauhallista ja tää on niin hyvä ympäristö, voi kattoo sitten ihan rauhassa, ei kukaan häiritse." (H1)

Välillä vain haluttiin olla yksin ilman mitään erityistä syytä ja puistot tarjosivat arkipäiväisessä toimintatilassa tähän mahdollisuuden. Ne koettiin rauhallisiksi paikoiksi, joissa oli mukava opiskella koulun jälkeen.

"No usein koulun jälkeen pitää käydä täällä, ku on ihan rauhallista ja voi opiskella myös silti täällä." (H1)

Puistojen ohella toimintatilan sulkeutuneisuuden ulottuvuus nousi esille järvimaiseman yhteydessä. Järvi tarjosi rauhoittavan näkymän, ja laajat nurmialueet alueella mahdollistavat rauhassa istumisen ja vetäytymisen omaan rauhaan.

"Mä tykkään tässä kun on järvi, tää on kaunis. Tykkään tässä, tämä paikka, että joskus istun ja mietin ja heitän kivi sinne. Kun heitän kivi ja istun vähän aikaan, se tuntuu että tykkään. En tiedä, se rauhoittaa ja sen takia tykkään tästä." (H2)

Järven ei koettu muistuttavan kotimaasta, vaan se oli uusi elementti, joka liittyi Suomeen. Järvi koettiin rauhoittavaksi asiaksi, ja sen rannalle oli hyvä asettua miettimään mieltä painavia asioita. Järvimaisema tarjosi arjesta irtautumisen maiseman, jonka äärellä nuori koki rauhaa ja turvallisuutta (Salonen 2005: 67-69). Järvi mahdollisti elpymisen ja palautumisen stressaavasta uudesta ympäristöstä ja sen mukanaan tuomista haasteista. Arjesta irtautumisen lisäksi väreilevään järvenpintaan yhdistyi lumoutumisen tunne, missä katsoja uppoutuu tajunnantilaan, jota voi verrata

meditaation tai hypnoosin avulla saavutettavaan tilaan. (Salonen 2005: 66). Yhdelle nuorista järvimaisema synnytti lumoutumisen tunteen ja hän kykeni latautumaan henkisesti.

Nuori elää liminaalisessa vaiheessa (Turner 1977: 37, 2007: 106-107). Yksi monista nuorella käynnistyvistä prosesseista on mielenkiinnon ja huomion kasvaminen omaa ympäristöään kohtaan, eli keskittyminen omaan ympäristösuhteeseen (Aura ym. 1997a: 78). Koti on tyypillisesti paikka, joka tarjoaa henkisellä tasolla voimavaroja ja on tärkeä turvan paikka. Oman tilan tarve kasvaa lapsen kasvaessa nuoreksi ja omasta huoneesta muodostuu tärkeä yksityisyyttä tarjoava paikka. Paikka, johon kaikilla ei ole pääsyä ja se tarjoaa mahdollisuuden yksinoloon, jossa nuori voi itse säädellä kenet hän tilaansa päästää. (Aura ym. 1997a: 79-81.) Tämä on nuoren henkilökohtaista tilaa, joka tarjoaa hänelle "hengitystilaa" uudesta ympäristöstä, jossa joutuu olemaan jatkuvasti ihmisten kanssa tavalla tai toisella kanssakäymisessä (Horelli 1982b: 138). Näissä mieluisissa paikoissa nuoren on mahdollista viettää yksin rauhassa aikaa (Salonen 2005: 81-82).

Tutkimukseni nuorilla oli Suomessa poikkeava kotiympäristö, jossa heillä ei ollut vanhempia ja he olivat tulleet vieraina uuteen ympäristöön. Kahdelle nuorista oma tila laajentui omasta huoneesta puistoon. Puistot tarjosivat tuttuja elementtejä vieraassa ympäristössä ja toimivat nuorille voimavaroja tuottavana lähteenä. Niihin yhdistyi rauhallisuus, lohtu, mukavuus, hiljaisuus sekä niissä voi tuntea tietynlaista määräysvaltaa (Aura ym. 1997b: 96). Puistot edustivat haastatteluissa miellyttäviä paikkoja. Mielipaikkoihin menemisen keskeiset syyt olivat rauhoittuminen, omien ajatusten selvittely ja henkisestä tai ruumiillisesta tapahtumasta palautuminen (Aura ym. 1997b: 95-96, 104). Myös masennus, suru, minuutta ja itsetuntoa uhkaavat tilanteet johtivat siihen, että nuori halusi viettää aikaa paikassa, jossa hän voi olla oma itsensä. Hänellä oli mahdollisuus rauhassa muistella menneisyyttä, antaa mielikuvituksen virrata sekä selvittää tunteitaan ja ajatuksiaan (Aura ym. 1997b: 95-96, 104).

"Joo. Joskus kun mulla on jotain surullisia asioita. Jotain on ikävä, tulen tänne." (H2)

Maahanmuuttajanuoriin kohdistuu omalta perheeltä tulevat odotukset koulumenestyksestä ja paremmasta elämästä (Alitolppa-Niitamo 2003: 20). Tämän havaitsin myös tutkimukseni nuorista. Vaikka heidän perheensä eivät olleet Suomessa, he toivat esille kuinka he haluavat saavuttaa koulumenestystä, ja kuinka se tekisi heidän vanhempansa ylpeiksi. Koulutusta myös mietittiin siltä kannalta, että mikä ammatti olisi hyödyllisin auttamaan kotimaan jälleenrakentamisessa. Kotimaasta tulevat odotukset nuoren paremmalle elämälle sekä uuden yhteiskunnan tarjoamat

haasteet loivat nuorelle stressaavan elämäntilanteen. Diasporan vaikutus näkyi myös näiden perheeltä tulevien odotusten muodossa nuoren arjessa.

Nuorista erityisesti H1 ja H2 viihtyivät puistoissa ja valitsivat ne mieluisiksi paikoikseen kävelyhaastattelussa. Nämä kaksi nuorta olivat kokeneet väkivallan uhkaa päihtyneiltä suomalaismiehiltä. Muistot uhkaavasta käytöksestä olivat vielä nuorten mielessä. Salosta (2005: 64) mukaillen näen, että nuoret käyttävät puistoja toipumisen paikkoina uhkaavasta tilanteesta. Rauhallisuus ja oma rauha olivat myös asioita, jotka toistuvasti nousivat puistojen kohdalla aineistosta esille.

Akkulturaatio aiheuttaa nuorille stressiä ja menestyspainetta. Akkulturaatioon liittyy identiteetti- ja kieliongelmiä, syrjäytymiskokemuksia ja uuden kulttuurin mukanaan tuomia haasteita (Liebkind 2001: 17). Puistot tarjoavat hengähdyspaikan stressistä ja arkipäivästä irtautumisen (Aura ym. 1997b: 94-104, Salonen 2005: 64-68). Omaan rauhaan vetäytymisellä on elvyttävä vaikutus. Luontoon liittyvät paikat tarjosivat nuorille elvyttävän ja rauhoittavan kokemuksen. Niihin voidaan vetäytyä keräämään voimia ja sulkeutua omaan ajatusmaailmaan. Puistot tarjoavat kaupungissa luontoalueen, johon ei ole pitkä matka ja näin ollen ne ovat helposti lähestyttävissä ihmiselle, joka ei tunne ympäristöään kunnolla. Vaihtaminen kaupunkitilasta luontoalueelle nopeuttaa stressistä ja rasittavista tilanteista palautumista merkittävästi. Jo lyhytkestoisilla luontokokemuksilla on fysiologisesti ja henkisesti positiiviset vaikutukset. Yhdessä kotimaasta tuttujen elementtien kanssa, puistojen tuoma elvyttävä kokemus muodosti erittäin tärkeän paikan kahdelle aineistoni nuorelle.

6.3 Toimintatilan sosiaaliset ulottuvuudet

Sosiaalisissa paikoissa korostui pyrkimys ajanviettoon ystävien kanssa, sekä mahdollisuus luoda uusia ihmissuhteita. Haastateltavien kaveripiiri muodostui samaa etnistä taustaa olevista kavereista, joista läheiseksi ja luotettaviksi ystäviksi koettiin muutama. Suomalaisnuoria ei läheisissä kavereissa ollut, ja siihen haluttiin muutosta. Kanssakäyminen suomalaisnuorten kanssa koettiin haasteelliseksi. Heitä pidettiin usein sisänpäin kääntyneinä, eivätkä he lähestyneet tai hakeneet sosiaalista kontaktia maahanmuuttajanuorten kanssa. Suomalaisnuoret saattavat edellyttää samanlaisuutta uudelta tulokkaalta. Samanlaisuus nähdään usein "normaalina" ja "tavallisuutena" (Keskisalo 2003: 130). Vaikka nuoret eivät ole kohdanneet suomalaisnuorilta suoranaista rasismia, silti heidän etnisyytensä tuntui horjuttavan tätä "normaalin" ja "tavallisuuden" vaatimusta

kanssakäymisessä.

Puistot toimivat sosiaalisina paikkoina. Ryhmäaktiviteetit, kuten pallopelit ja frisbeen heitto, ovat yleinen näky. Nämä aktiviteetit mahdollistavat myös helpon keinon nuorelle päästä osalliseksi liikunnallista toimintaa, sekä samalla antavat mahdollisuuden kanssakäymiseen kantasuomalaisten kanssa. Puistoissa vierailtiin kuitenkin usein yksin. Puistoihin yhdistyi urheiluun liittyvä sosiaalisuuden piirre, jota kutsun urheilun universaaliksi kieleksi. Urheilu eri muodoissaan oli nuorille tärkeä asia ja se tarjosi positiivisen tilallisen tunteen sekä vastaanottavuuden kokemuksen. Nuori koki tuntemusta, joka on topofilista (Virtanen 2000b: 129). Nuorilla oli mahdollisuus osallistua esimerkiksi pallopeleihin puistossa ja he saivat toteuttaa itselleen mieluista liikunnan muotoa sekä samalla olla sosiaalisessa toiminnassa mukana. Sosiaalisen kanssakäymisen ei välttämättä tarvinnut olla sanallista, sillä itse pelitapahtuma mahdollisti osallistumisen ja sosiaalisuuden tunteen ilman varsinaista keskustelua. Näitä mahdollisuuksia urheilun kautta syntyi puistoissa kesällä ja ne tarjosivat nuorille välineen luoda kuuluvuuden tunnetta. Kohtaamiset yhdistyvät kuitenkin vain urheilun universaalien kielen mahdollistamaan hetkelliseen kanssakäymiseen ja näin ollen nämä spontaanit tapahtumat eivät luoneet pitempi kestoisia ihmissuhteita.

Sen lisäksi, että kesätorit yhdistyivät nuorten vierailuihin puistoissa, toimivat ne myös kohtaamispaikkana sijaintinsa ansioista. Kesätori sijaitsee kaupungin keskustassa ja sinne oli helppo sopia ystävien kanssa tapaaminen. Ajallisesti itse toriin ei käytetty aikaa yhtä paljon, kuin ostoskeskukseen, vaan se toimi lähinnä tapaamispaikkana. Torilla vietettiin hetki aikaa, esimerkiksi kahvin parissa, ennen siirtymistä ystävien kanssa eteenpäin. Tori ei kytkeytynyt tiiviisti muihin arkipäivän toimintoihin, vaan sinne lähdettiin varta vasten tapaamaan ystäviä. Torilla käynti rajautui kesään ja aineistosta nousi esiin selvä arvostus myös torin ympäristöä kohtaan. Järvi ja läheiset viheralueet tarjosivat ilmaiset ulkotilat ajanviettoon. Tämän lisäksi torin sosiaalinen ilmapiiri koettiin miellyttäväksi. Torilla käyntiin ei yhdistynyt selvää pyrkimystä saavuttaa uusia kontakteja kantasuomalaisiin, vaan sosiaalisena paikkana siellä käytiin useimmiten samaa etnistä taustaa olevien nuorten kanssa.

"Koska, jos soitetaan ja sä kutsutaan kaveri "tuu tänne". Jos hän ei ymmärrä kaupunkia, niin tää kaikki tuttua kaikki tietää missä paikka on. Sen takia täällä on parempi." (H1)

Ostoskeskus edustaa monitoimitalon ohella perinteisempää nuorten sosiaalisen toiminnan paikkaa. Se on tyypillinen nuorten kaupunkikulttuurin muoto, jossa yhdistyvät vapaa-ajanvietto, kuluttaminen ja kaverien kanssa yhdessäolo (Aura ym. 1997a: 84). Erityisesti yksi nuorista kuvasi ostoskeskuksen paikkana, joka tarjosi maksuttoman tilan ystävien näkemiseen. Vaikka tarkoitus ei olisi ostaa mitään, ikkunaostokset ystävien kanssa kuvattiin mieluisaksi ajanviettotavaksi. Urheilu-, vaate- ja videopeliliikkeet sekä kahvilat ja Macdonald's nousivat suosituimpina palveluina aineistosta esille. Ostoskeskuksella on keskeinen sijainti kaupungin keskustassa ja siellä käynti ajoittui muuhun arkipäivän toimintaan. Siellä käytiin joko koulun tai harrastusten jälkeen viettämässä ystävien kanssa aikaa. Se tarjosi paikan, jossa nuori voi odottaa sisätiloissa siirtymistä esimerkiksi jalkapalloharjoituksiin. Ostoskeskuksessa käytiin kavereiden kanssa, mutta välillä myös yksin. Käyntiin liittyi mahdollisuus tavata uusia ihmisiä ja erityisesti tyttöjen tapaaminen koettiin positiiviseksi. Ostoskeskukseen yhdistyi toivo luoda kantasuomalaisiin uusia kontakteja.

"No täällä on hyviä kauppvoja, täällä niinku saa kaikkee mitä haluaa ja täällä on niinku ravintoloita, täällä niinku sporttikauppvoja, ni voi käydä täällä shoppaileen kavereiden kanssa, ni tää on ihan paras paikka mikä ny on, missä voi käydä niin ku hengailleen." (H3)

Monitoimitaloon yhdistyi mahdollisuus videopeleihin, kavereiden kanssa kahvitteluun ja diskoon. Kun vierailun tarkoituksena olivat videopelit, käyntiin liittyi vahvasti ajankohta koulun jälkeen. Videopelit tarjosivat ilmaista ajanvietettä ennen kaikkea FIFA-jalkapallopelin parissa ja sitä käytiin usein pelaamassa yksin. Jalkapallo oli tärkeä asia jokaiselle haastateltavalle. Vaikka itse pelitapahtuma oli jokaiselle henkilökohtaista toimintaa, niin sosiaalinen puoli muodostui muiden paikalla olevien nuorten kanssa. Videopelejä kävi pelaamassa säännöllisesti vain yksi haastateltavista nuorista. Monitoimitalolla ei hänen lisäkseen käynyt juurikaan muita maahanmuuttajia ja näin nuorella oli mahdollisuus toimia rajatussa tilassa yhdessä suomalaisnuorten kanssa. Tätä hän ei pitänyt ongelmana vaan positiivisena asiana.

"Mutta määhän tuun joskus ihan yksin, tiäksää jos pelaan fifaa, niin määhän tuun tänne. Ku on pakko pelata tänään. Jos on huono olo, pakko pelata tänään fifaa, niin pitää tulla tänne pelaa ku ei oo kotona." (H3)

Sosiaalisuuden lisäksi pelaaminen monitoimitalolla toimi H3:n kohdalla keinona purkaa stressiä. Hän piti myös itse pelaamisesta tapahtumana, mutta erityisesti huonoina päivinä hän koki saavansa piristystä päästessään pelaamaan hänelle mieluisaa peliä. Stressin purkamisen lisäksi pelaamisesta

on apua henkilöille, jotka kokevat masennusta (Mykkänen 2013).

Omien kavereiden kanssa sosiaalinen toiminta muodostuu monitoimitalossa kahvilla sekä diskossa käymällä. Kahvilla käyntiin yhdistyi ajanvietto ennen siirtymistä esimerkiksi harrastuksen pariin ja se liittyi arkipäivän toimintoihin samalla tavalla kuin ostoskeskus. Diskoon tullaan varta vasten monitoimitalolle viikonloppuilla. Diskossa voi tutustua suomalaisiin nuoriin, ennen kaikkea tyttöihin. Diskossa käy paljon suomalaisia ja sitä pidettiin hyvänä asiana. Tämä ei ole itsestään selvyys, sillä toisessa vastaavassa nuorisodiskossa kävijäkunta on lähinnä maahanmuuttajanuoria. Yksi haastateltava kertoo, kuinka on hieno nähdä suomalaisnuoret diskossa hieman vapautuneempana:

"Sekä suomalaisia. Täällä on suomalaisia DJ:eita. Täällä on yllättävän paljon. Mää oon oikeesti nähnyt ekan suomalaisen, joka tanssii täällä. Se on hienoo, se on hyvä!" (H3)

Suomalaisnuoret koettiin epäsosiaalisiksi ja heitä oli vaikeaa lähestyä. Nuorisotalon päihteettömät diskot tarjosivat kuitenkin mahdollisuuden kanssakäymiseen suomalaisnuorten kanssa ilman sosiaalista painetta käyttää alkoholia. Nuorisodisko edusti myös bikulturalismin osa-aluetta, sillä päihteettömässä diskossa nuori voi pitää kiinni oman kulttuurinsa alkoholiin liittyvästä käyttäytymismallista kokematta sitä uhatuksi. Samalla hänellä oli mahdollisuus tutustua suomalaisnuoriin ja oppia heidän edustamastaan nuorisokulttuurista. Tilanne saattaa muuttua haasteelliseksi täysi-ikäisyyden myötä, kun nuorten suosimat illanviettopaikat muuttuvat K-18-ravintoloiksi.

Suomalaisnuorten ei koettu lähestyvän maahanmuuttajanuoria arkipäiväisissä toiminnoissa. Poikkeuksena koettiin tilanteet, joissa suomalaisnuoret olivat päihtyneessä tilassa. Tällöin he olivat sosiaalisempia ja lähestyivät rohkeammin. Nuori kuvaa tilannetta, jossa hän kulkee myöhään perjantaina keskustan läpi harjoituksista kotiin.

"Ei yleensä, tiäksää. Perjantaisin mä tuun joskus treeneistä yhdeltätoista, ni täällä näkee paljon koulukavereita ja kaikkia. Ne on kännillä täällä. Ne on ystävällisempiä ku ne on koulussa." (H3)

Tilanteet, jossa suomalaisnuoret olivat päihtyneessä tilassa, koettiin kanssakäymisen kannalta otollisimmiksi. Vaikka haastateltavat eivät itse käyttäneet alkoholia ja paheksuivat sen liikakäyttöä

suomalaisessa kulttuurissa, niin hieman päihtyneet suomalaisnuoret koettiin ystävällisiksi ja sosiaalisiksi. Päihtynyt suomalaisnuori uskalsi lähestyä ja jutella toisesta kulttuurista olevan kanssa.

"K: Niin, koeks sää ton paikan epämiellyttäväksi, kun siellä on kaikki niin humalassa iltasella?"

V: Ei, ei... Se on oikeesti hyvää, tiäksää, se on aino, paras hetki, niin ku, milloin voi tutustua suomalaisiin.

K: On viikonloppu iltaisin keskustassa?"

V: Heheh, joo. Tiäksää, ne jotka on niin ku... Jotka ei puhu yleensä." (H3)

Haastateltavat eivät itse viihtyneet viikonloppuisin myöhään kaupungin keskustassa tai muissa paikoissa, joissa päihtyneitä suomalaisnuoria tapaisi. Tilanteet päihtyneiden nuorten kanssa koettiin ainoiksi tilanteiksi, joissa suomalaisnuoret olivat avoimia. Alkoholin käytön suhteen tuli kuitenkin nauttijan tuntea rajansa, sillä liikkäyttöön nuoret yhdistivät aggressiivisen käytökseen.

"Joo, huonompi. Iltasella myöhään. Mutta ihmiset juovat vähän ja paljon myös. Jos joku juo vaikka vähän ne on niin eloisampaa silloin ja puhuu sulle mitä vain, mutta jos juo paljon liikaa, silloin tulee melkein tappelua tai sammua. Kysyvät tyhmiä kysymyksiä ja sen takia ei hyvä." (H1)

Harrastuspaikka on viimeinen toimintatilan sosiaalinen ulottuvuus. Viikoittainen ohjattu harrastus, kuten jalkapallo tai breakdance, tarjosivat selkeimmän yhteyden suomalaisnuoriin. Samanaikaisesti kanssakäyminen rajoittui pelkästään harrastuksen pariin, eikä joukkuekavereita tavattu muuten vapaa-ajalla. Harrastuksen pariin oli ohjannut ensisijaisesti rakkaus lajiin, joka on jo jollain tasolla aloitettu kotimaassa. Harrastuksen pohjalta on muodostunut pinnallisia kaverisuhteita, jotka eivät ole vielä syventyneet sille tasolle, että kanssakäymistä ilmenisi harrastuksen ulkopuolella.

"Joo. Tanssissa on tanssikavereita. Ne on kavereita kun ne käy, ne harrastaa tanssia. Kyllä mä jostkus näen bussissa..." (H2)

Harrastaminen koettiin erittäin tärkeäksi ja se toi piristystä tylsään arkeen. Harrastamisen kautta ei kuitenkaan koettu muodostuneen merkityksellisiä ystävyysuhteita suomalaisnuoriin. Yhteydenpito jäi joukkuekavereihin pinnalliseksi sosiaalisen median välityksellä, ja varsinainen sosiaalinen kanssakäyminen rajautui vain harrastuksen yhteyteen.

Sosiaalisen toimintatilan paikkavalinnoissa korostui tilan tuntemusten rakenteen, sosiaalisten suhteiden ja globaalien prosessien vuorovaikutus (Virtanen 2000a: 37). Olennaista sosiaalisille paikoille on kaikkien näiden kolmen tekijän yhteenkietoutuminen. Sosiaaliset paikat, kuin myös muut voimia tuovat toimintatilan ulottuvuudet, muodostivat nuorten arkipäivässä topofilisia solmukohtia (Tuan 1974: 94, 247). Paikat kytkeytyivät myös fyysiseltä sijainniltaan solmukohdiksi nuorten päivittäisessä liikkumisessa.

6.4 Sosiaalisen ulottuvuuden virtuaalinen puoli

Päivittäisten havaintojen pohjalta hahmotin, miten sosiaalinen tila laajentuu konkreettisten paikkojen lisäksi myös virtuaaliseen maailmaan.

Videopelaaminen on 2000-luvulla jatkuvasti kasvava harrastus. Pelaajia löytyy aina lapsista vanhuksiin, ja tyyppillisen pelaajan profilointi on vaikeata. Suomessa eri ikäryhmistä nuoret muodostavat aktiivisimman pelaajien joukon. Kojo (2012: 64) tuo esille, että lähestulkoon kaikki 10-19 -vuotiaat (97,4%) pelaavat digitaalisia pelejä. Pelitarjonta on laaja. Pelejä on niin pikkulapsille kuin myös K-18 -leimalla merkittyinä aikuisille.

Pitkään videopelaajista vallinnut stereotyyppinen kuva, jossa pelaaja luokitellaan epäsosiaaliseksi ja yhteiskunnasta syrjäytyneeksi, on pikkuhiljaa katoamassa. Pelien tarjonnassa painotetaan yhä enemmän niin perheen kuin ystävien yhteistä ajanviettoa, ja sosiaalisuus korostuu yhteisten pelihetkien muodossa. Toinen sosiaalisuutta ja yhteisöllisyyttä rakentava pelimuoto on online-pelaaminen. Online-pelaaminen tapahtuu pelikonsolilla tai tietokoneella muodostetussa internet-yhteydessä. Pelaaja pelaa valitsemaansa peliä muiden online-pelaajien kanssa usein omasta kodistaan käsin käyttäen kommunikointiin erilaisia puheohjelmia. Online-pelaamisesta on kasvanut suosittu pelaamisen muoto, joka yhdistää ihmisiä pelaamisen ääreen ympäri maapalloa. Pelaamisen ympärille muodostuu usein vahva yhteisöllisyys, joka ei syrji tai rajaa pelaajakuntaa tiettyyn

katteerissa. Siitonen (2007: 222) tuo esille, että "*saman yhteisön jäsenenä saattaa olla niin 13-vuotias koululainen Ranskasta, 27-vuotias kotiäiti Ruotsista kuin 44-vuotias diplomi-insinööri Yhdysvalloistakin*". Kojon (2012: 77) haastattelemat nuoret saavuttivat uusia ystävyysuhteita pelaamisen kautta. Nuorten pelikaveruutena syntynyt tuttavuus syveni ystävyudeksi, jossa pelaajat näkivät kasvotusten ja puhuivat pelaamisen ulkopuolisista asioista.

Pelaaminen tarjoaa erilaisista lähtökohdista tuleville jäsenille mahdollisuuden luoda pitkäkestoisia, luottamukseen ja yhteistyöhön pohjautuvia suhteita sekä sosiaalisia verkostoja. Usein pelaamisen kautta muodostunut kaveruus voi myös johtaa siihen, että pelaajat tapaavat toisiaan varsinaisen pelaamisen ulkopuolella ja keskusteluaiheet laajenevat koskemaan muutakin kuin pelkkää pelaamista. Monet pelaajat kokevatkin pelaamisen sosiaalisen puolen tärkeäksi.

Pelaamisen sosiaalisuus nousi esille haastateltavan H3 kohdalla. Hän harrasti jalkapalloa, ja harjoituksia oli säännöllisesti muutaman kerran viikossa. Joukkuekavereihinsa hän ei kuitenkaan ollut yhteydessä puhelimitse, eikä hän nähnyt heitä vapaa-ajallaan joukkue toiminnan ulkopuolella. Esille nousi, että Facebookissa hän oli yhteydessä satunnaisesti suomalaisiin joukkuekavereihinsa. Joukkuekavereiden lähettämät Facebook-viestit koskivat usein viikonloppuun liittyvää juhlintaa, johon yhdistyi myös alkoholin käyttö. Juhlinnasta ja alkoholin käytöstä kyseinen nuori ei välittänyt. Hänen uskontonsa myös kielsi alkoholin käytön. Facebook-viesteissä joukkuekaverit kutsuivat usein H3:ta pelaamaan pelikonsolilla FIFA-jalkapalloa online-tilaan. H3 oli suuri jalkapallofani ja FIFA-peli oli hänelle erittäin mieluinen. Hän toi toistuvasti esille, kuinka häntä harmitti se, että perheryhmäkodilla hänellä ei ollut mahdollisuutta pelata online-tilassa kavereiden kanssa FIFA:a. FIFA-pelisarja oli hyvin suosittu hänen joukkueensa jäsenien keskuudessa, ja kyseinen haastateltavani koki tietyllä tavoin jäävänsä sivuun keskusteluissa koskien peliä.

H3:n taloudellinen tuki vaihtui harjoittelun aikana "isompaan rahaan", eli itsenäistymisen lähestyessä kolmeksi vuodeksi myönnettävää kotoutumistukeen. H3 ilmaisi, että hän suunnittelee lähitulevaisuudessa Playstation 3 -pelikonsolin ostamista. Olin havaintojeni perusteella pohtinut, kuinka hankinta saattaa myös mahdollistaa ystävyysuhteiden syvenemisen joukkuekavereihin. Nyt H3 piti satunnaisesti yhteyttä joukkuekavereihinsa Facebookin välityksellä. Online-pelaaminen vie mielestäni tätä virtuaalisessa tilassa ylläpidettyä kaveruussuhdetta uudelle tasolle (Ks. Kojon 2012, Siitonen 2007). Online-pelaamisessa käytetyt headset-kuulokkeet tai tietokoneen kautta muodostettu skype-yhteys mahdollistavat pelaajien välisen kommunikoinnin pelin aikana. Keskustelun ylläpitäminen on tärkeää minkä tahansa uuden ihmissuhteen alkumetreillä. Se on asia,

joka saattaa olla haastavaa, kun kyseessä on kaksi eri kulttuurista tullutta nuorta. Peli tarjoaa tapahtumana kohteen, johon pelaajat keskittyvät, ja se toimii myös keskustelun ylläpitäjänä. Tämä on tärkeää, jotta kanssakäymistilanteista tulee luontevia ja nautinnollisia. Usein online-pelaaminen muodostaa vahvaa yhteisöllisyyttä kyseisen pelin ympärille. Yhteisöllisyys saattaa johtaa siihen, että pelaajat tutustuvat toisiinsa paremmin pelin parissa ja alkavat tapaamaan toisiaan myös pelaamisen ulkopuolella (Kojo 2012, Siitonen 2007). Näin H3:n kohdalla tähän mahdollisuuden.

Olettamukseni osoittautuikin paikkaansa pitäväksi. H3 osti Playstation 3 -pelikonsolin, ja hän lisäsi online-kavereikseen runsaasti joukkueovereitaan. H3 pelasi lukuisia online-otteluita suomalaisnuoria vastaan. Pelatessaan hänellä ei kuitenkaan vielä ollut käytössä puheyhteyttä. Havainnoin kuinka H3 kuului joukkueensa WhatsApp -ketjuun. WhatsApp on älypuhelimiin saatava viestintäsovellus, joka mahdollistaa ilmaisen viestittämisen. Tässä ketjussa vahvana aiheena oli usein joukkueenjäsenten väliset FIFA-pelitapahtumat, ja nyt myös H3 kykeni osallistumaan aktiivisesti keskusteluun. Hän toi esille, kuinka joukkueen harjoituksissa FIFA:n pelitulokset aiheuttivat leikkisää vitsailua joukkuekavereiden välillä.

Joukkue toiminnan ulkopuolella havaitsin H3:n kohdalla lisääntyneen aktiivisuuden Facebookissa ja WhatsApp-ketjussa liittyen FIFA:an. Lisäksi itse pelaaminen yhdisti H3:n nyt tiiviimmin joukkueensa jäseniin sekä loi yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tulevaisuudessa puheyhteyden luominen varmasti lisää entisestään pelaamisen sosiaalista puolta. Pelaamisen kautta syventynyt jäsenyys joukkueen tiiviiseen yhteisöön mahdollisti uusien ystävyysuhteiden syntymisen ja vahvemman kuulumisen tunteen uuteen yhteiskuntaan.

Toinen esimerkki sosiaalisuuden laajentumisesta virtuaaliseen tilaan pohjautuu havaintoihini haastateltavasta H2. Häneen kohdallaan Skype-pikaviestintäohjelma muodosti vahvan sosiaalisen tilan, joka laajensi toimintatilaa virtuaalisen maailman puolelle.

Kun H2 saapui Suomeen, hän oli sijoitettuna vastaanottokeskukseen. Vastaanottokeskuksessa eräs toinen henkilö oli ollut yhteydessä Ruotsin vastaanottokeskukseen. H2 seisokeli lähietäisyydellä tietokoneesta, ja yllättäen kävi ilmi, että Ruotsin vastaanottokeskuksesta löytyi myös pakolainen, jolla oli sama nimi kuin H2:lla. Lisäksi tämä pakolainen oli lähtöisin samasta maasta ja alueelta, missä H2 oli kasvanut. H2 aloitti säännöllisen Skype-yhteydenpidon uuteen kavereiinsa Ruotsiin. Paikoin tämä oli hankalaa, sillä nuorilla ei ollut mahdollista aina päästä tietokoneelle samanaikaisesti. Tähän tuli kuitenkin muutos harjoitteluni aikana, sillä kumpikin nuorista päätti

ostaa älypuhelimien, joka mahdollistaa Skypen käytön. Nyt he pystyivät olemaan videokuvayhteydessä päivittäin. H2 oli tästä erittäin iloinen ja kertoi kuinka tämä helpotti hänen yksinäisyyttään. Hän kertoi, että Ruotsissa oleva kaveri oli ehdottomasti hänen paras ystävänsä ja erittäin tärkeä henkilö, koska oma perhe on kaukana kotimaassa. Nuoret eivät olleet vielä nähneet toisiaan Skypen ulkopuolella kertaakaan, vaan suhde oli syntynyt ja jatkunut täysin Skypen välityksellä. He olivat suunnitelleet tapaamista Suomeen tulevaisuudessa.

Perheryhmäkodissa nousi työntekijöiden kesken esille se, miten ja missä tilassa saadaan luotua vaivatonta kanssakäymistä maahanmuuttajanuorten sekä suomalaisnuorten välille. Mielestäni yksi potentiaalinen kanssakäymisen tila muodostuu virtuaalisessa maailmassa sosiaalisen median ja pelaamisen kautta. Näkemystäni vahvistaa se, että lähes jokainen 10-19 -vuotias nuori (Kojo 2012: 64) pelaa digitaalisia pelejä, ja pelaamisen muodot sekä yhteydenpito pelaajien välillä ovat jatkuvasti kehittyneet. Nuorille on virtuaalisessa maailmassa alhaisempi kynnys ottaa yhteyttä sekä keskustella toisesta kulttuurista olevan nuoren kanssa ja samalla heitä yhdistää usein sama kiinnostuksen kohde esimerkiksi jaetun pelin suhteen. Suomalaisnuoret uskaltavat myös olla virtuaalituloissa avoimempia kuin he muuten olisivat uuden tuttavien kanssa. Pelaamisella on tutkitusti stressiä vähentävä vaikutus, ja siitä on myös apua masentuneiden toipumiselle (Mykkänen 2013). Pelaaminen toimii sosiaalisuuden ohella osin stressiä lieventävänä toimintona tutkimukseni nuorelle H3. Pelaaminen tarjosi hänelle keinon purkaa hetkittäistä pahaa oloa. H3 myös saavutti jalkapallojoukkueensa sisällä lujittunutta yhteenkuuluvuuden tunnetta. Keskiä (2003: 130) mukailleen pelaaminen lisäsi samanlaisuutta muihin joukkueetovereihin. Kuten yhtenäisen pukeutuminen ja käyttäytymismallit, on pelaaminen osana vaadittua normaaliutta 2000-luvun nuorison keskuudessa. Mielestäni pelaaminen on myös osana auttamassa saavuttamaan uskottavuutta ja sosiaalista tunnustusta muiden nuorten taholta (Harinen & Suurpää 2003:10).

Toisaalta sosiaalinen media saattaa olla väline, jonka kautta muodostetaan merkityksellisiä ihmissuhteita. Ihmisille, jotka ovat liikkuneet useassa maassa ja luoneet lyhytkestoisia suhteita, sosiaalinen media ja viestipalvelut tarjoavat mahdollisuuden kanssakäymiselle. Tämä korostuu uudessa ympäristössä ja erityisesti suomalaisessa kulttuurissa, jossa ihmisten sisäänpäin kääntyneisyys on yleinen luonteenpiirre. Internet on tärkeä sosiaalinen väline maahanmuuttajille. Sen avulla voidaan tukea ja ylläpitää kulttuuristen ja etnisten ryhmien sosiaalista kanssakäymistä. Virtuaalisessa tilassa pidetään yllä sosiaalisia suhteita, saadaan tietoa kotimaasta ja luodaan osallisuuden tunnetta uudessa ympäristössä. (Sassi 2002: 71-72.) Nuoret usein käyttivät ilmaisia viestintäpalveluita yhteydenpitoon perheeseen ja vanhoihin ystäviin eri kaupungeissa Suomen

sisällä sekä Suomen ulkopuolella. Uudet tuttavuudet, joita oli luotu esimerkiksi monitoimitalolla, oli helppo lisätä Facebook-kavereiksi.

"Mmm, joo. On siis, tota monitoimitalolla ku tutustun uusii kavereihin ja uusii ihmisiin, niin sit ne lisää mut Facebookkiin ja mäkin lisään ne." (H2)

Ilman yhteistä kiinnostuksen kohdetta tai aktiviteettia, suhteet jäävät kuitenkin pinnallisiksi. Sosiaalinen media tarjoaa väylän yhteydenpitoon ja mahdollistaa alkaneen tuttavuuden ylläpidon.

7 Voimia vievät toimintatilan ulottuvuudet

Epäsosiaalisuus on suomalaisissa piirre, jonka haastateltavat nostivat toistuvasti esille. He kuvasivat, kuinka heidän kulttuureissaan vieraidenkin ihmisten kanssa pyritään olemaan heti vieraanvaraisia. Tästä esimerkkinä erään nuoren esiintuoma yleinen tapa hänen kotimaastaan, jossa maatilan ohi kulkeva vieras kutsutaan teelle, ja hänelle tarjotaan hedelmiä pihapiiristä.

Vieraanvaraisuus ja pyrkimykset sosiaaliseen kanssakäymiseen tuntemattomienkin kanssa olivat asioita, jotka nousivat toistuvasti keskusteluissamme esiin. Nuoret kokivat, että suomalaiset ovat kyllä usein ystävällisiä ja auttavaisia, mutta tämä edellyttää ihmisen kunnollista tuntemista. Vieraisiin suhtautuminen on usein varauksellista.

Talvi ilmeni nuorille ajanjaksona, jota voi kutsua melankoliseksi. Pitkän talven pimeys nousi nuorten keskuudesta toistuvasti esille. Valon puute kuvattiin pahimmaksi asiaksi, mikä uudessa ympäristössä oli noussut esille. Pimeä talvi aiheutti energiavajeen, ja aamuisin pelkästään sängystä nouseminen ja lähteminen ovesta ulos pimeään tuotti ongelmia. Talven yhteydessä nuorten kuvaamat tuntemukset, kuten alentunut mieliala, surullisuus, ärtyneisyys, ahdistuneisuus, toivottomuuden tunne sekä mielenkiinnon ja mielihyvän kokemisen vaikeus yhdistetään usein kaamosmasennukseen (Huttunen 2012). Valolla on oleellinen merkitys ihmisen hyvinvoinnille ja jaksamiselle. Valo on tärkeässä roolissa luomaan positiivisuutta ja henkisiä voimavaroja, jotka auttavat jaksamaan yhä hektisemmässä maailmassa. (Mokkila 2013.) Talvella nuoret kokivat suomalaiset entistäkin epäsosiaalisemmiksi, jo pelkän katsekontaktin saaminen oli vaikeaa. Kontrasti Suomen talven ja kotimaan vuodenaikojen kanssa on suuri. Pimeä ja pitkä talvi luo ehdottomasti nuorille haasteen, jonka kanssa on hankala elää.

Talvessa kylmyys ei ollut tekijä, mikä olisi vaikuttanut nuoriin henkisellä tasolla, mutta paikkavalinnoissa nousi talven kylmyys esille. Talvi vapaa-ajanviettoa rajaavana tekijänä olikin asia, mikä selvästi ilmeni toimintatilassa. Talvi rajoitti nuorten käyntiä heille mieluisiksi muodostuneissa paikoissa: puistoissa, torilla, järven rannalla ja sisävesilaivalla. Talvella oli negatiivinen ja poissulkeva vaikutus nuorten toimintatilan voimauttavaan puoleen. Talven vaikutusta voi pitää uudessa toimintatilassa toimivalle maahanmuuttajanuorelle deterministisenä. Tällöin fyysinen ympäristö määrää nuoren käyttäytymistä ja toimimista hänen toimintatilassaan (Horelli 1982a: 36, Häkli 2004a: 25).

7.1 Uhkaavat paikat

Paikat, joihin yhdistyi runsas alkoholinkäyttö, koettiin epämieluisiksi. Vaikka nuoret toivat esille, kuinka suomalaiset ovat sosiaalisempia kun he ovat lievästi päihtyneitä, niin suomalainen alkoholikulttuuri koettiin yleisesti hyvin paljon omasta kulttuurista poikkeavaksi. Nuoret olivat islaminuskoisia, ja heidän uskontonsa rajoitti päihteiden käyttöä. Heidän kotimaassaan kuitenkin käytettiin alkoholia, mutta se ei ollut arkipäiväisessä katukuvassa yhtä selvästi esillä kuin Suomessa.

Yksi nuorista kertoi, kuinka hän oli ollut muutaman päivän Suomessa, kun hän kohtasi ensimmäisen kerran humaltuneita ihmisiä:

"Kyllä. Ku mä tulin ni toinen päivä oli helmikuuta. Siellä oli kylmä ja ulkopuolella melkein maanantai oli millo se oli. Perjantaina, ku mä olin kaverin kanssa ulkoilemassa, hän sanoi että tää on kauppa ja voi ostaa ruokaa ja sellaista ja sen jälkeen, ku se näyttää se, niin mä näin humalaiset. Mä sanoin mitä ihmettä, miksi tapahtui noi? Muissa maissakin, koska Italiassa mä nähny, kreikassa ne juovat, mutta ei niin liikaa." (H1)

Myös alaikäisten suomalaisnuorten päihteiden käyttö oli asia, joka koettiin uudeksi ja vieraaksi. Kotimaassa tähän ei oltu totuttu. Päihtyneiden nuorten suunnalta ei oltu koettu uhkauksia, vaan uhkaavat tilanteet yhdistyivät aina täysi-ikäisiin.

"Ei oo ihan uusi, että mun kotimaassakin on myös humalaisia ihmisiä, mutta täällä on siis aika paljon enemmän kun siellä. Ja täällä nuoret, että melkein kaikki nuoret polttavat. Tää oli mulle vähän uus juttu." (H2)

Erityisesti kahdelle nuorelle oli suomalainen alkoholinkäyttö tullut vastaan negatiivisella tavalla. Heitä kumpaakin oli useamman kerran lähestynyt päihtynyt ja aggressiivisesti käyttäytynyt suomalainen henkilö. He olivat joutuneet uhkailujen kohteeksi ja paenneet tilanteesta. Uhkailut olivat tapahtuneet yllättävissä tilanteissa, kuten pankkiautomaattijonossa tai linja-autosta poistuessa eikä niihin oltu osattu varautua. Uhkaavissa tilanteissa ei myöskään saatu ulkopuolista apua paikalla olleilta. Uhkaavia tilanteita koettiin illalla. Nuori kertoi kuinka hän oli menossa vierailemaan ystävänsä luo ensimmäistä kertaa ja linja-autosta noustessaan hän oli kohdannut joukon aggressiivisia ja humaltuneita suomalaismiehiä:

"Täällä ei ollut ketään oikein. Mää olin ja kaks tai kolme muuta äijää ja ne huutaa mulle, koska ne ei pysty oikein käveleen tai ei pysty juoksee. Se kävelee sellaista ku laahustaa. Juoksin kaverin luokse ja kaveri kysyi mitä tapahtui, miks sä juokset? Mä sanoin tuolla kaks tai kolme oli humalainen ja ne haluta tapella. Kaveri sano mikset soittanut poliisille? Mä sanoi mitä mä soitan poliisille, parempi että karkaan sieltä." (H1)

Tietyt alueet koettiin uhkaaviksi, jos niissä tiedettiin olevan humaltuneita henkilöitä. Humaltuneisiin törmääminen oli jättänyt kyseisille nuorille ikävät muistot, jotka he yhdistivät tapahtumapaikkoihin. Näitä paikkoja pyrittiin välttämään, eikä niissä haluttu enää liikkua varsinkaan myöhäisenä ajankohtana. Suomi koettiin muuten turvalliseksi asuinpaikaksi ja poliisi miellettiin auktoriteetiksi, johon uskaltaa tarvittaessa olla yhteydessä. Poliisin luotettavuus ei ollut itsestäänselvyys haastateltavien lähtömaissa. Uhkaavat tilanteet olivat tapahtuneet yllättäen ja äkkinäisesti, eikä poliisia ehditty hälyttää apuun.

"Niin, oikeestaan mä myönnän, että mulle tapahtui pari kertaa, että humalassa ihmiset haukku mua. Esimerkiks siellä on otto (automaatti). Mies oli siellä kun me oltiin kaverin kanssa. Mä kysyin häneltä "Ooks sä jonossa?". Se huusi ja se kiroili mulle. Mä sanoin että "mitä vitsi?" Sitten kun tajusin, että hän kännissä, mä en sano sille mitään. Mutta sit mulle tuli pahamieli ku se mies..Mä kysyin vain häneltä "Anteeksi, ootko jonossa?". Sitten se huusi mulle kovaa ja haukkui mua ja sitten kaveri sanoi että anna olla. Mennään, se on kännissä." (H2)

Uhkatilanteet olivat tapahtuneet päihtyneiden ihmisten kanssa, ja tämä rajoitti myös nuorten toimintatilaa poissulkemalla paikat, joissa tiedettiin humaltuneita ihmisiä olevan. Uhkaavat tilanteet yhdistyivät yleensä myöhäiseen ajankohtaan, mutta tämä ei rajoittanut nuorten illalla liikkumista. Yöaikaan ei viihdytty ulkona. Nuoret eivät tuominneet alkoholin käyttöä ja kokivat sen normaaliksi. Alkoholin käyttö kuitenkin edellyttää itsekontrollia, mikä tuntui nuorten mielestä suomalaisilta puuttuvan.

"Tärkeimmät tekijät pitää aina kohteliaasti jokaisella ihmiselle, pitää aina olla niin rauhallisempaa. Jos juot niin juo vähän, ei niin liikaa. Koska kaikki ihmiset juovat, se on ihan normaalia, mutta jos juo vähän, pitää itse kontrolloida itsessä, että pitää itse hallitse itse omassa. Sillälaillla, toivon että kaikki tekee noin." (H1)

Uhkaavat kohtaamiset päihtyneiden henkilöiden kanssa loivat nuorille toimintatilaan turvattomia paikkoja ja vähensivät valinnaisuutta liikkumispaikoissa. Näihin paikkoihin ei voitu osallistua positiivisin tilallisin tuntein, vaan ne koettiin pelottaviksi ja torjuviksi. Vaikka nuori olikin fyysisesti läsnä, koki hän ulkopuolisuutta ja vierautta. Nämä paikat olivat topofobisia (Virtanen 2000b: 129). Uhkaavat kokemukset olivat jokaiselle henkilökohtaisia, vaikka niihin liittyi yhtenäisiä piirteitä, kuten pimeys, tyhjyys ja epämääräiset ihmisporukat. Turvattomuus ei kuitenkaan ole tilassa itsessään, vaikka tietyn tyyppisiin ympäristöihin liitetään ajatuksia turvattomuudesta. Sosiaalisesti opitut ja julkisesti välitetyt (esimerkiksi populaarikulttuurissa ja iltapäivälehdissä) kuvaukset pelottavista paikoista ja pelontilanteista tuovat osansa turvattomien tilojen kokemiseen. Näihin yhdistyvät kokemukset väkivaltaisista tilanteista, jotka vahvistavat ja sijainnillistavat turvattomuuden tunnetta tietyissä paikoissa. Paikan turvattomuus syntyi nuorille ajatusten ja aistimusten kokonaisuutena. (Virtanen 2000b: 136-140.)

Nuoret pyrkivät välttämään turvattomiksi kokemiaan paikkoja reittivalinnoillaan. Näissä paikoissa liikkumiseen yhdistyi myös vahvasti vuorokaudenaika, sillä yöaikaan paikat näyttäytyivät turvattomina. Turvattomuuden aika- ja paikkasidonnaisuus ohjasivat heidän toimintatilaansa. Koskelaa (1997: 78) mukailleen, yöajan voi nähdä maskuliinisena. Maskuliinisuus syntyi nuorille väkivallan uhan tunteesta ja median yleistävästä uutisointitavasta, jossa yöaika näyttäytyy vaarallisena. Öisen kaupungin maskuliiniset piirteet yhdistetään usein naisten toimintatilaa rajoittaviksi tekijöiksi (Koskela 1997: 78-79, Koskela 2009: 76). Käsite yhdistyi myös työni maahanmuuttajanuoriin, vaikka yöaika ei rajoittanut täysin heidän liikkumistaan. He pyrkivät välttämään topofobisia paikkoja, koska olivat kohdanneet niissä väkivallan uhkaa toisilta miehiltä.

Kokemuksen vaikutus saattoi jäädä lyhytkestoiseksi, mutta sillä voi olla myös koko elämän kestoinen vaikutus ihmisen tilasuhteeseen (Koskela 2009: 90-91). Uhkaavalla kokemuksella oli vaikutus nuoren tilasuhteeseen ja hän vältteli kyseisiä topofobisia paikkoja. Rajaava vaikutus oli kuitenkin jäänyt vain kyseisten paikkojen ja humaltuneiden miesporukoiden välttelyyn, eikä esimerkiksi laajentunut koskemaan heidän koko toimintatilaansa. Väkivallan uhka oli myös kehittänyt heidän katuälykkyyttään, ja he osasivat nyt lukea uutta ympäristöään eri tavalla (Koskela 2009: 90-91). Heidän toimintatilaansa tällä oli tulevaisuuden kannalta opettava vaikutus.

Uhkaaviin paikkoihin liittyy myös sosiaalinen kitka. Koskela (2009: 81) yhdistää sosiaalisen kitkan miehiin ja heidän kokemaansa pelkoon paikoissa, joissa he saattavat tahtomattaan joutua aggressiiviseen tilanteeseen toisten miesten kanssa. Näissä tilanteissa ei yleensä saada apua, vaikka läsnä olisikin muita ihmisiä. Koskela (2009: 81) kirjoittaa, että tyypillisiä sosiaalisen kitkan paikkoja ovat mm. taksijonot, nakkikioskin jonot ja ravintoloiden edustat. Yksi tutkimukseni nuorista oli kohdannut väkivallan uhan juuri ravintolan edustalla olleelta humaltuneelta miesporukalta ja toinen pankkiautomaattijonossa. Pankkiautomaattijonossa tapahtuneessa sosiaalisessa kitkassa eivät sivulliset olleet puuttuneet tilanteeseen.

7.2 Poikkeavat sosiaaliset toimintamallit

Alkoholi loi myös haasteen sosiaalisessa kanssakäymisessä suomalaisnuoriin. Nuorten alkoholinkäyttö on suhteellisen normaalia suomalaisessa yhteiskunnassa ja haastateltavat toivat esille erityisesti viikonloppuisin suomalaisnuorilla korostuneen alkoholinkäytön. Tutkimukseni nuoret tulevat kulttuureista, missä erilaiset normit määrittävät käyttäytymismalleja, ja he eivät koe alkoholin käyttöä normaaliksi. Tutkimukseni nuoret rikkoivat alkoholiin liittyvässä sosiaalisessa viikonlopputoiminnassa yleistä "normaaliutta" ja "tavallisuutta".

Työni nuoret olivat tulossa täysi-ikäisiksi vuoden sisällä ja tämä oli tulossa avaamaan heille ovet suomalaiseen yöelämään. Haasteelliseksi voi nähdä sen, miten he sopeutuvat suomalaisnuorten suosimiin yökerhoihin, joissa käy paljon päihtyneitä nuoria. Se on myös tietynlainen haaste bikulturalismin ja diasporan kannalta. Uusi kulttuuri on asettanut heille sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvän haasteen, joka on ristiriidassa heidän alkuperäiskulttuurinsa kanssa. Eräs työni nuorista kertoi, kuinka samasta kulttuurista olevat maahanmuuttajat järjestävät Suomessa usein juhlia. Juhlissa syödään ja tanssitaan yhdessä, mutta alkoholin käyttöä ei kuitenkaan

harrasteta. Tämänkaltainen sosiaalinen toiminta, jossa on mahdollista myös tutustua vastakkaisen sukupuolen edustajiin ilman, että alkoholin käyttö on oleellinen oheistoiminta, ei ollut yleistä suomalaisille nuorille. Sillä saattaa olla tulevaisuudessa heidän toimintatilaansa rajaava vaikutus sosiaalisessa ympäristössä. Harppaus oman kulttuurin edustajien järjestämistä bileistä suomalaisiin on iso. Samaa etnistä taustaa olevan yhteisön järjestämät juhlat toimivat myös osana oman kulttuuritaustan ylläpitämistä, mikä on bikulturalismin kannalta tärkeää. Suomalainen päihdekulttuuri saattaa haastaa tutut käyttäytymismallit ja ohjata nuorta hylkäämään tiettyjä oleellisia piirteitä omasta kulttuuriperimästään. Tulkitsen, että erityisesti alueet, joissa muita samaa etnistä taustaa olevia maahanmuuttajia on vähän eikä heidän järjestämien juhlien kaltaista sosiaalista toimintaa ilmene, ovat alkoholin käytön kannalta maahanmuuttajanuorelle haasteellisimpia.

7.3 Uuden asuin ympäristön tuomat haasteet

Ohjaajana toimiessani havainnoin, että perheryhmäkodin asuin ympäristössä asui myös maahanmuuttovastainen henkilö. Kyseinen henkilö piti näkyvästi parvekkeellaan isoa hakaristilippua ja kulki pihapiirissä armeijajenkisissä vaatteissa, joissa oli hakaristilippu. Nuoret eivät olleet kokeneet uhkauksia asuin ympäristössään, mutta yhden asuintalon rapun nimitaulu rikottiin kerran ja nuorten asunnon nimi "Perheryhmäkoti" oli muutettu "Persekodiksi" (kuva 3). Olin työvuorossa, kun asia huomattiin ja keskustelin kyseisessä rapussa asuvan nuoren kanssa, joka oli yksi haastateltavistani. Hän koki teon loukkaavaksi, mutta ei tehnyt siitä suurta numeroa. Hän kertoi kuullensa, että aikaisemmin alueella asuneet somalialaiset olivat joutuneet rasististen herjausten ja suoranaisten väkivallan uhan kohteeksi, mutta nyt vastaavaa ei ollut esiintynyt. Aihe ei tämän jälkeen noussut enää esille keskusteluissamme.

Kuva 1. Sotkettu nimitaulu. (Hakulinen 2013)

Perheryhmäkodin pihapiirissä asuvan henkilön näkyvä rasististen arvojen korostaminen muille asuinalueella eläville ja ilkeältä nimitaulua kohtaan, antavat viitteitä siitä, minkälaisia vihamielisiä haasteita nuoret joutuvat välillä kohtaamaan uudessa ympäristössään. Nuoret olivat kohdanneet muutamia vastaavia tekoja Suomessa asuessaan.

Uuteen ympäristöön muuttaminen saattaa lisätä turvattomuuden tunnetta. Vieraassa ympäristössä ei olla vielä opittu liikkumaan, eikä tuttuja rutiinimaisia arkipäivän reittejä ole ehtinyt muodostumaan. Sosiaalisten kontaktien rajallisuus lisää myös turvattomuuden ja epävarmuuden tunnetta, koska usein joudutaan liikkumaan yksin. (Koskela 2009: 96.) Tutkimukseni nuoret eivät

olleet vielä saavuttaneet täyttä varmuutta asuinympäristössä liikkumiselle, ja osa alueen paikoista koettiin ahdistaviksi. Heidän katuälykkyytensä, jonka avulla luetaan ympäristöstä uhkia (Koskela 2009: 96-97), ei myöskään ollut vielä täysin kehittynyt suomalaisen ympäristön osalta. Ympäristö saattaa tuoda uusia haasteita arkiseen toimintatilaan. Asuinalueen merkitys on suurin juuri nuorille, joilla ei ole yhtenäistä perhettä (Aura ym. 1997a: 84). Tämä mielessä pitäen ilkeältä heidän asuintalonsa rappukäytävässä ja pihapiirissä päivittäin liikkunut rasistinen henkilö olivat merkittäviä asioita, jotka vaikuttivat negatiivisesti nuorten senhetkiseen kokemukseen asuinympäristöstään.

Voimia vievässä toimintatilassa korostuu topofobian mukanaan tuoma vierauden tunne paikkaan eli irtikytkeytyneisyys nuorelle tutuista ympäristöön ja kulttuuriin liittyvistä tekijöistä. Nuoren kehityksen ja onnistuneen akkulturaation kannalta on tärkeää, että hänen toimintatilansa tarjoaa valintamahdollisuuksia ja on sisällöllisesti rikas sekä vastaanottava. Nuorelle ympäristön tarjoamat toimintamahdollisuudet lisäävät myös elämänsisältöä. Ympäristö tarjoaa nuorille resursseja tukemaan senhetkistä kehitystä (Horelli 1982a: 44). Nuori rakentaa uudessa ympäristössään oman elämismaailmansa tilallisuutta päivittäisten toimintojen ja kokemusten pohjalta. Kokemukset ja toiminnot, eli olemisen trialektiikka, ovat myös osana muokkaamassa hänen käsitystään itsestään (Virtanen 2000a: 31).

8 Päätelmät ja pohdinta

Tässä tutkimuksessa olen tarkastellut yksin Suomeen saapuneiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden toimintatilan muodostumista. Olen pyrkinyt ymmärtämään sitä merkitysmaailmaa, joka on heidän ympäristökokemuksiensa takana. Tätä ymmärrystä olen saavuttanut havainnoinnin ja kävelyhaastattelun kautta. Ympäristön kokemisen yhdistän heidän sopeutumiseensa uudessa yhteiskunnassa.

Toimintatilan kokeminen oli vahvasti yhteydessä vuodenaikaan. Talvi ja kesä vaikuttivat eniten nuoriin henkisellä tasolla, ja vuodenaikat erotan kahteen piirteeseen, kesän energia ja talven melankolia. Jokaiseen nuorten valitsemaan paikkaan yhdistyi vahvasti vuodenaika ja vuodenaajoilla oli suuri vaikutus nuorten toimintatilan muodostumisessa.

Kesä kuvattiin henkisesti voimauttavana. Ennen kaikkea valoisuus toi elämään energiaa, joka auttoi jaksamaan. Myös lämpö oli tekijä, joka koettiin positiivisesti. Iso yksittäinen asia, joka yhdistettiin kesään, oli sen vaikutus suomalaisiin ihmisiin. Nuoret kuvailivat, kuinka kesän tullen oli hienoa nähdä muutos ihmisissä iloisempaan ja sosiaalisempaan suuntaan. He myös huomioivat, kuinka suomalaiset perheet viettivät yhdessä aikaa ulkona. Kesä laajensi toimintatilaa sisätiloista ulos ja se avasi esimerkiksi puistot sekä torit nuorten käyttöön.

Talvi koettiin voimia vievänä ajanjaksona. Vetäytyminen omaan rauhaan kytkeytyi vahvasti talveen ja tarkoitti omassa asunnossa vietetyn ajan lisääntymistä. Talvella oli toimintatilan sosiaaliseen ulottuvuuteen epäsosiaalinen vaikutus. Vuodenaikana se rajasi nuorten liikkumista ja he viettivät enemmän aikaa sisätiloissa.

Toinen paikkoja yhdistävä tekijä oli solmukohta. Jokainen nuorten valitsemista paikoista kytkeytyi sijainniltaan heidän arkipäiväiseen liikkumiseensa. Valitut paikat olivat joko lähellä koulua tai matkan varrella esimerkiksi harrastuksen pariin. Jokaiseen paikkaan nuori pystyi liikkumaan itse, joko bussilla tai kävellen. Paikat olivat fyysisesti kytkeytyneet nuorten arkiseen elämään. Ne sijoittuivat solmukohdiksi heidän toimintatilassaan. Paikkojen sijainti oli myös nuorille sosiaalisten suhteiden näkökulmasta keskeinen. Paikat ovat fyysisiä, mutta ne kytkeytyvät oleellisten sosiaalisten suhteiden rihmastoon (Virtanen 2000: 37). Paikkavalinnoissa korostuivat aistein havaittu ympäristö ja paikkojen sosiaalinen puoli. Tiloihin heijastuivat nuorten henkilökohtaiset

kokemukset ja niissä kietoutuivat yhteen ajallisuus, tilallisuus sekä sosiaalisuus (olemisen trialektiikka). Tilallisuuden trialektiikka korostui menneisyyden osalta vahvasti. (Virtanen 2000: 30-36.)

Sosiaaliset tilat ja ihmissuhteiden muodostuminen ovat tärkeitä uudessa yhteiskunnassa oleville nuorille. Uusien merkityksellisten suhteiden muodostaminen oli kuitenkin haastavaa tutkimukseni nuorille. Suomalainen sosiaalinen kulttuuri on hyvin eri tyyppistä kuin mihin nuoret olivat kotimaissaan tottuneet. Tästä huolimatta on hyvä, että nuoret olivat motivoituneet saavuttamaan uusia ystävyysuhteita.

Sosiaaliset tilat ovat myös merkityksellisiä paikkoja luomaan yhteenkuulumisen tunnetta ja estämään mahdollista syrjäytymistä. Vaikka uusi yhteiskunta tarjosi paljon vieraita käytäntöjä ja haasteita, nuoret olivat ymmärtäväisiä kulttuurierojen suhteen. He näkivät kokonaiskuvan, jossa eri kulttuurit tarjoavat niin hyviä kuin huonojakin puolia. Akkulturaation näkökulmasta, ei nuorilla ollut halukkuutta sulkeutua suomalaisen yhteiskunnan ulkopuolelle.

Nuorista kaksi oli altistunut toistuvasti uhkaavissa paikoissa tapahtuneelle väkivaltaiselle käytökselle. Tämä vaikutti heidän toimintatilaansa rajaavasti. Näiden nuorten kohdalla korostui tarve omaan rauhaan ja paikkavalinnoissa luonnon tarjoamat elvyttävät elementit. He yhdistivät uhkailun alkoholin liikakäyttöön, eivätkä yleistäneet tapahtumia suomalaisen yhteiskunnan yleiseksi piirteeksi. Akkulturaatiotilan kannalta tämä oli hyvä asia, eikä vaikuttanut siihen negatiivisesti.

Uhkaavat paikat yhdistettynä talvella korostuvaan suomalaiseen epäsosiaalisuuteen kuitenkin saattavat vaikuttaa negatiivisesti nuoren muodostamaan kuvaan itsestään uuden yhteiskunnan jäsenenä. Ulossulkevat paikat, osana voimia vievää toimintatilaa, syrjäyttävät maahanmuuttajanuoren uudesta yhteiskunnasta. Uhkaavien paikkojen luoma ullossulkeva vaikutus voi laajentuessaan heijastua nuoren akkulturaatioon negatiivisesti. Kun nuori ei koe ympäristöään positiivisesti ja tuntee itsensä vieraaksi, on vaarana, että hän ei halua olla osana uutta yhteiskuntaa. Tämä voi johtaa akkulturaatiossa "uppoutumisen vaiheeseen", jossa suomalaisiin suhtaudutaan epäluuloisesti ja vihamielisesti. Tämä johtaa pitkällä aikavälillä yhteiskunnan jakautumiseen ja suuriin sosiaalisiin ongelmiin.

Nuorten paikallinen toimintatila oli suppea, mutta he olivat löytäneet uudesta ympäristöstä merkityksellisiä paikkoja, jotka voimauttivat heitä elämään uudessa yhteiskunnassa. Toimintatila laajeni virtuaalisessa tilassa Suomen rajojen ulkopuolelle ja näin nuorille muodostui myös globaali toimintatila. Siinä nuori oli yhteydessä perheeseensä ja ystäviinsä.

Suurimmiksi ongelmiksi muodostuivat Suomessa pitkä ja pimeä talvi sekä ihmisten epäsosiaalisuus. Epäsosiaalisuuden piirteeseen yhdistyi myös vapaa-ajan tekemisen puute. Nuorilla oli harrastuksia, mutta suppea kaveripiiri ei tarjonnut mahdollisuutta sosiaaliselle toiminnalle ohjattujen harrastusten ulkopuolella. Tämä korostui erityisesti talvella. Edellä mainitut piirteet olivat uudessa ympäristössä ainoat suuret haasteet nuorten elämässä. Pitkälle talvelle emme voi mitään, mutta vastaanottavana yhteiskuntana meillä suomalaisilla on mielestäni vielä töitä edessä, jotta olisimme sosiaalisempia myös vieraita kohtaan.

Punaisena lankana jokaisen nuoren kohdalla oli "kaipuun maisema". Diaspora oli vahvasti esillä, ja se ohjasi nuorten toimintaa myös uudessa yhteiskunnassa. Tärkeää on, että nuori kykenee pitämään uudessa ympäristössä omaa kulttuuriperimäänsä yllä, eikä sitä pyritä tukahduttamaan. Muilta maahanmuuttajilta saatava tuki, moskeija ja etniset kaupungit olivat tärkeä osa auttamaan maahanmuuttajanuorta sopeutumisessa. Tämä tulisi huomioida tulevassa maahanmuuttotyössä ja asuttamispolitiikassa. Maahanmuuttajilla tulisi olla monikulttuurinen asuinympäristö, josta he saavat vertaistukea sopeutumiseen. Mielestäni ei kuitenkaan pidä luoda asuinalueita, joihin on keskitetty pelkästään maahanmuuttajia, sillä tällöin kantaväestön kanssa arkinen kanssakäyminen jää vähäiseksi. Asuttamispolitiikassa tulisi suosia sekoittavaa asuttamispolitiikkaa eli alueilla asuivat niin kantaväestöä kuin maahanmuuttajia. Usein maahanmuuttajien asuttamispolitiikassa suositaan alueita, joissa on jo valmiiksi sosiaalisia ongelmia. Kun alueelle muuttaa maahanmuuttajia, niin jo valmiina olleet ongelmat yhdistetään usein heihin. Sosiaalisten ongelmien vähentämiseksi alueella olisi hyvä myös olla niin kaupungin kuin yksityisten vuokra-asuntoja kuin myös omistusasuntojakin. (Muhammed 2013.)

Nuorten toimintatila tuki heidän sopeutumistaan uuteen yhteiskuntaan. Heillä oli kova halu olla osana suomalaista yhteiskuntaa, vaikka ikävä omaa perhettä kohtaan oli suuri. Nykyinen ympäristö tarjosi heille mahdollisuuden pitää yllä omaa kulttuuriaan, mutta he osasivat arvostaa myös suomalaisen kulttuurin piirteitä. Heidän kapea toimintatilansa ohjasi heitä akkulturaatioissa bikulturalismiin. Tämä oli tärkeää ja auttanut heitä muodostamaan vahvan käsityksen itsestään monikulttuurisena toimijana.

Perheryhmäkoti oli oleellinen ja tärkeä osa nuorten arkea. Jokainen tutkimukseni nuorista oli lähellä täysi-ikäisyyttä ja itsenäistymistä sekä yksin asumista. Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista palata kyseisten nuorten pariin muutaman vuoden päästä ja tutkia miten heidän toimintatilansa on muuttunut. Vaikka nuoret saavat tukipalveluja itsenäistymisen jälkeen, muuttuu heidän tilanteensa huomattavasti. Mielestäni mielenkiintoiseksi nousee, mikä vaikutus yksinasumisella on nuorelle ja hänen ympäristösuhteelleen.

Toinen mielenkiintoinen jatkotutkimuksen kohde, johon tulevaisuudessa haluaisin perehtyä, on asuttamispolitiikka. Mitkä tekijät tulisi huomioida suunniteltaessa tulevia asuinalueita ja maahanmuuttajien sijoittamista? Mitä keinoja tulisi käyttää, jotta asuinalueella saavutettaisiin sopuisa yhteiselo erilaisista etnisistä taustoista huolimatta? Kolmas kiinnostava kysymys on, minkälaisissa paikoissa suomalaisnuoret sekä maahanmuuttajanuoret kokevat tutustumisen mielekkääksi? Miten saisimme kehitettyä heidän välistään kanssakäymistä ja miten saisimme luoduksi ympäristöä, jossa olisi helppo tutustua? Tähän liittyen virtuaalisen tilan mahdollisuudet kanssakäymiselle kiinnostaa myös jatkotutkimusaiheena.

Tutkimusta tehdessäni vahvistui näkemys, että poikkitieteellisiä ja laadullisia töitä maahanmuutosta tarvitaan yhä enemmän. Aihe tarjoaa paljon tutkimuskysymyksiä, joihin vastaamalla on käytännön apua kotouttamistyössä. Maahanmuutto on ilmiönä Suomessa vielä uusi, ja tämä heijastuu myös maahanmuuttotyöhön. Kentällä toimiessani havaitsin, kuinka eri organisaatioiden välinen yhteistyö ei ole täysin ongelmaton. Aika varmasti opettaa maahanmuuttoon liittyvien rakenteiden sulavamman yhteistoiminnan. Tämä ei tapahdu ilman akateemiseen tutkimukseen panostamista ja sinne ohjattujen resurssien lisäämistä. Laadullisen tiedon tuottamisen tarve korostuu tulevaisuudessa, eikä se saa hukkuu tehokkuuden ja taloudellisen voiton hallitsemassa ilmapiirissä.

Olen aloittelevana tutkijana kulkenut pitkän matkan aiheen ideoinnista perheryhmäkodissa työskentelyyn ja tutkimuslupien hakemiseen. Tärkeää oli, että sain perheryhmäkodilta työharjoittelupaikan, joka mahdollisti aineiston keräämisen kentällä. Ilman harjoittelupaikkaa aineistoni olisi muodostunut yksittäisistä haastatteluista, enkä olisi saanut kerättyä yhtä rikasta tutkimusaineistoa. Matka on ollut palkitseva ja opettanut tutkimusaiheen lisäksi minua tutkimusprosessista. Olen tutustunut hienoihin ihmisiin ja oppinut paljon uusista kulttuureista. Tutkimusprosessin kautta olen myös oppinut itsestäni uusia puolia.

Tutkimuksen tekemiseen liittyi paljon turhautumista, mutta myös paljon palkitsevia ja ilontäyteisiä hetkiä. Aihe ja tutkimuskohde oli monella tavalla haastava, sillä tutkin alaikäisiä nuoria, joiden lähtökohdat olivat poikkeavat omistani. Matkan edetessä alkoivat eettiset kysymykset nousta entistä merkityksellisempään asemaan. Lähtiessäni kentälle tiedostin kyllä, että minulla saattaa olla ristiriitainen asema toimiessani nuorten ohjaajana ja samalla tutkijana. Nuoret kertoivat minulle henkilökohtaisia asioita ja koin, että he luottivat minuun. Toisaalta olin velvollinen myös kertomaan muulle työyhteisölle asioista, jotka saattaisivat olla merkityksellisiä heidän tekemänsä työn kannalta. Tutkijana minua kuitenkin koski luottamuksellinen vaitiolovelvollisuus haastateltavaan. Tämä aiheutti tilanteita, joita oli syytä harkita tarkkaan. Mielestäni selvisin kunnialla tästä haasteesta. Tarkkaavaisuutta vaati huomion kiinnittäminen, miten tuon nuoret työssäni esille paljastamatta heidän henkilöllisyyttään tai asuinpaikkaansa. Pohdin ennen työni aloittamista, rasitanko jo valmiiksi rasittuneita nuoria tutkimuksellani liikaa. Huomasin kuitenkin nopeasti, että nuoret tuntuivat pitävän tilanteesta, jossa saivat olla tutkimuksen kohteena. Tutkimus tuntui tuovan lisäsisältöä heidän paikoin tylsään arkielämäänsä. Nostan myös esille, että keräämäni aineisto on vain minun käytössäni. En tule jakamaan sitä, eivätkä muut tutkijat tule käyttämään aineistoani. Sain tutkimukseeni paljon tukea perheryhmäkodin työntekijöiltä, josta kiitos heille.

Kentällä ollessani suurin yllätys oli, miten positiivisella asenteella nuoret elivät. Olin alustavasti miettinyt, että he saattavat olla sisäänpäin suuntautuneita ja pelokkaita. Näin ei kuitenkaan ollut, ja he toivat usein elämäniloa harmaaseen arkeen. Se teki minuun suuren vaikutuksen ja toimii yhä itselleni muistutuksena myönteisestä elämänasenteesta. Nuoret olivat vastaanottavaisia ja avuliaita. Vaikka olen haastattelemani nuoria vanhempi ja tulemme eri kulttuureista, löysimme paljon yhteisiä kiinnostuksen kohteita. Se oli osana rikkomassa jäätä ja helpottamassa ensiaskeleita syvemmän suhteen luomiseen. Koen, että olen tutkimuksellani osallistunut suomalaiseen maahanmuuttokeskusteluun ja tuonut esille ihmismaantieteen näkökulmasta maahanmuuttajanuorten ympäristökokemuksia.

9 Lähteet

Alitolppa-Niitamo, Anne 2003: Liminaalista jäsenyyteen. Somalinkielisten nuorten siirtymien haasteita. Teoksessa Harinen, Päivi (toim.): Kamppailuja jäsenyyksistä - Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa, s.17-32. Hakapaino Oy, Helsinki.

Aura, Seppo, Horelli, Liisa & Korpela, Kalevi 1997a: Ympäristön ja ihmisen elämänvaiheet. Teoksessa Aura, Seppo, Horelli, Liisa & Korpela, Kalevi: Ympäristöpsykologian perusteet, s.67-93. WSOY, Porvoo.

Aura, Seppo, Horelli, Liisa & Korpela, Kalevi 1997b: Luonto mielipaikkana ja elvyttäjänä. Teoksessa Aura, Seppo, Horelli, Liisa & Korpela, Kalevi: Ympäristöpsykologian perusteet, s.94-104. WSOY, Porvoo.

Berry, J. W. 1997: Immigration, Acculturation and Adaptation. *Applied Psychology: An International Review* 46(1), 5-68.

Cantell, Hannele, Rikkinen, Hannele & Tani, Sirpa 2007: Maailma haltuun - Tutkin ympäristöäni. Teoksessa Cantell, Hannele, Rikkinen, Hannele & Tani, Sirpa: Maailma minussa - Minä maailmassa. Maantieteen opettajan käsikirja, s.151-165. Yliopistopaino, Helsinki.

Forss, Anne-Mari 2007: Paikan kokemisesta. Teoksessa Forss, Anne-Mari: Paikan estetiikka - Eletyn ja koetun ympäristön fenomenologiaa, s.77-130. Yliopistopaino, Helsinki.

Geertz, Clifford 1973: *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. Basic Books, New York.

Gennep, Arnold Van 1909: *The rites of passage*. Trans. by Monika B. Vizedom and Gabrielle L. Caffee. London: Routledge and Keegan Paul.

Haarni, Tuukka, Karvinen, Marko, Koskela, Hille & Tani, Sirpa 1997: Johdatus nykymaantieteeseen. Teoksessa Haarni, Tuukka, Karvinen, Marko, Koskela, Hille & Tani, Sirpa (toim.): Tila, paikka ja maisema - Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen, s.9-34. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Hall, Stuart 1992: Rasismi ideologisenä diskurssina. Teoksessa Koivisto, Juha, Lehtonen, Mikko, uusitupa, Tima & Grossberg, Lawrence (toim.): Kulttuurin ja politiikan muutoksia, s.296-306. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Hall, Stuart 2003/1995: Kulttuuri, paikka, identiteetti. Kääntänyt Koivisto, Juha. Teoksessa Lehtonen, Mikko & Löytty, Mikko (toim.) Erilaisuus, s.85-128. Vastapaino, Tampere.

Harinen, Päivi & Suurpää Leena 2003: Nuoret kulttuurisessa välimaastossa. Teoksessa Harinen Päivi (toim.): Kamppailuja jäsenyyksistä - Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa, s.5-13. Hakapaino Oy, Helsinki.

Hautaniemi, Petri 2004: Pojat! Somalipoikien kiistanalainen nuoruus Suomessa. Nuorisotutkimusseura r.y. Helsinki.

Honkasalo, Veronika 2003: Voiko jäsenyyttä valita? Nuorten maahanmuuttajien tulkintoja suomalaisuudesta ja rasismista. Teoksessa Harinen, Päivi (toim.) Kamppailuja jäsenyyksistä - Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa, s.158-189. Hakapaino Oy, Helsinki.

Horelli, Liisa 1982a: Ympäristösuhteen ominaisuuksia. Teoksessa Horelli, Liisa: Ympäristöpsykologia, s.30-57. Amer-yhtymä Oy Weilin + Göös kirjapaino, Espoo.

Horelli, Liisa 1982b: Ympäristö ja sosiaalinen kanssakäyminen. Teoksessa Horelli, Liisa: Ympäristöpsykologia, s.134-168. Amer-yhtymä Oy Weilin + Göös kirjapaino, Espoo.

Huttunen, Laura 2004: Kasvoton ulkomaalainen ja kokonainen ihminen: marginalisoiva kategorisointi ja maahanmuuttajien vastastrategiat. Teoksessa Huttunen, Laura, Jokinen, Arja & Kulmala, Anna (toim.): Puhua vastaan ja vaieta: Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista, s.134-154. Tammer-Paino, Tampere.

Huttunen, Laura 2009: Mikä ihmeen maahanmuuttaja? Teoksessa Keskinen, Suvi, Rastas, Anna & Tuori, Salla (toim.): En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä, s.117-122. Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, Tampere.

Huttunen, Laura 2010: Tiheä konteksti: haastattelu osana etnografista tutkimus. Teoksessa Ruusuvoori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.): Haastattelun analyysi, s.39-63. Vastapaino, Tampere.

Häkli, Jouni 2004a: Metodologian merkitys ja maasto. Teoksessa Häkli, Jouni: Metahodos - Johdatus ihmismaantieteeseen, s.11-29. Yliopistopaino, Tampere.

Häkli, Jouni 2004b: Humanistisen maantieteen käytännöt ja tavoite. Teoksessa Häkli, Jouni: Metahodos - Johdatus ihmismaantieteeseen, s.73-95. Yliopistopaino, Tampere.

Jaakola, Magdalena 1994: Ulkomaalaisasenteet Suomessa ja Ruotsissa. Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.) Maahanmuuttajat - Kulttuurien kohtaaminen Suomessa, s.50-82. Hakapaino Oy, Helsinki.

Jasinskaja-Lahti, Inga, Liebkind, Karmela & Vesala, Tiina 2002: Maahanmuuttajat Suomessa. Teoksessa Jasinskaja-Lahti, Inga, Liebkind, Karmela & Vesala, Tiina: Rasismi ja syrjintä Suomessa - Maahanmuuttajien kokemuksia, s.16-40. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Jokinen A, Asikainen E, Mäkinen K 2010: Kävelyhaastattelu tapaustutkimuksen menetelmänä. Sosiologia 47 (4), 255-269.

Karjalainen, Pauli, Tapani 1987: Ympäristön eletty mieli . Tiedonantoja N: o 2. Kulttuuri- ja suunnittelumaantiede. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Karjalainen, Pauli, Tapani 1997: Aika, paikka ja muistin maantiede. Teoksessa Haarni, Tuukka, Karvinen, Marko, Koskela, Hille & Tani, Sirpa (toim.): Tila, paikka ja maisema - Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen, s.227-241. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Karjalainen, Pauli Tapani 1999: Pitkä kävely maisemassa. Alue ja ympäristö, 28: 1, 81-87.

Keskisalo, Anne-Mari 2003: Suomalais- ja maahanmuuttajanuorten vuorovaikutusta joensuulaisen koulun arjessa. Teoksessa Harinen, Päivi (toim.): Kamppailuja jäsenyyksistä - Etnisyys, kulttuuri ja kansalaisuus nuorten arjessa, s.122-157. Hakapaino Oy, Helsinki.

Kojo, Marjaana 2012: Lanitusta, ladderia ja lifetystä - Kilpapelaaminen nuorten alakulttuurina. Teoksessa Salasuo, Mikko, Poikolainen, Janne & Komonen, Pauli (toim.): Katukulttuuri - Nuorisoesiintymiä 2000-luvun Suomessa, s.64-82. Hakapaino, Helsinki.

Koskela, Hille 1997: Tilapuoli sukupuoli. Teoksessa Haarni, Tuukka, Karvinen, Marko, Koskela, Hille & Tani, Sirpa: Tila, paikka ja maisema - Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen, s.73-86. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Koskela, Hille 2009: Pelon ontologia. Teoksessa Koskela, Hille: Pelkokierre - Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta, s.65-107. Esa Print Oy, Tampere.

Lefebvre, Henri 1991: Spatial Architectonics. Teoksessa Lefebvre, Henri: The Prudction of Space, s.169-228. Blackwell Publishing, Oxford.

Kupfer, Joseph H. 2003: Engaging Nature Aesthetically. The Journal of Aesthetic Education Vol. 37, No.1, S.77-89.

Liebkind, Karmela 1994: Maahanmuuttajien vaihtoehdot kulttuurien kohdatessa. Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.): Maahanmuuttajat; kulttuurien kohtaaminen Suomessa, s.25-28. Hakapaino Oy, Helsinki.

Liebkind, Karmela 2001: Kun kulttuurit kohtaavat. Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.): Monikulttuurinen Suomi - Etniset suhteet tutkimuksen valossa, s.13-27. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Litja, Jukka-Pekka 2009: Kulttuurinen identiteetti pelivälineenä. Teoksessa Harin, Päivi, Honkasalo, Veronika, Souto, Anne-Mari, Suurpää, Leena (toim.): Ovet auki! - Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen, s.49-61. Hakapaino Oy, Helsinki.

Martikainen, Tuomas, Sintonen, Teppo & Pitkänen, Pirkko 2006: Ylirajainen liikkuvuus ja etniset vähemmistöt. Teoksessa Martikainen, Tuomas (toim.): Ylirajainen kulttuuri - Etnisyys Suomessa 2000-luvulla, s.9-41. Hakapaino Oy, Helsinki.

Massey, Doreen 2004: Paikan käsitteellistäminen. Kääntänyt Koivisto, Juha. Teoksessa Lehtonen, Mikko & Löytty, Mikko (toim.): Erilaisuus, s.51-83. Vastapaino, Tampere.

Massey, Doreen 2008a: Kuinka globaalistuminen kuvitellaan: Aika-tilan valtageometriat. Kääntänyt Rovio, Janne. Teoksessa Lehtonen, Mikko, Rantanen, Pekka & Valkonen, Jarno (toim.): Samanaikainen tila, s.104-126. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Massey, Doreen 2008b: Kodiksi kutsuttu paikka? Kääntänyt Rovio, Janne. Teoksessa Lehtonen, Mikko, Rantanen, Pekka & Valkonen, Jarno (toim.): Samanaikainen tila, s.127-149. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Naukkarinen, Ossi 2006: Liikkumisen kulttuuri. Teoksessa Haapala, Arto, Naukkarinen, Ossi: Mobiiliestetiikka - Kirjoituksia liikkeen ja liikkumisen kulttuurista, s.12-38. Erikoispaino Oy, Helsinki.

Paasi, Anssi 1983: Humanistinen maantiede. Teoksessa Paasi, Anssi: Maantieteen subjekti? Tie humanistisen ja behavioraalisen maantieteen nykytematiikkaan, s.145-185. Joensuun korkeakoulun offsetpaino, Joensuu.

Porteous, J. Douglas 1990: Landscape of the Mind. Worlds of Sense and Metaphor. University of Toronto Press. Toronto.

Relph, Edward 2008: Place and Placelessness. Teoksessa Relph, Edward: Place and Placelessness. Pion Limited, London.

Ronkainen, Jussi 2009: Maahanmuuttajataustaiset nuoret ja "omanmaalaisuus". Teoksessa Harin, Päivi, Honkasalo, Veronika, Souto, Anne-Mari, Suurpää, Leena (toim.): Ovet auki! - Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen, s.25-48. Hakapaino Oy, Helsinki.

Saarikangas, Kirsi 1998: Tilan tekijät, liike. Teoksessa Elovirta, Arja, Lukkarinen, Ville (toim.): Katseen rajat, taidehistorian metodologiaa, s.183-194. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Helsinki.

Sassi, Sinikka 2002: Kulttuurinen identiteetti ja osallisuus. Teoksessa Bäcklund, Pia, Häkli, Jouni & Schulman, Harry (toim.): Osalliset ja osajat - Kansalaiset kaupungin suunnittelussa, s. 58-74. Tammer-paino Oy, Tampere.

Salonen, Kirsi 2005: Elvyttävät luontokokemukset. Teoksessa Salonen, Kirsi: Mieli ja maisema - Eko- ja ympäristöpsykologian näkökulma, s.64-70. Edita Prisma Oy, Helsinki.

Salonen, Kirsi 2010: Luontoympäristö psyykkisenä kokemuksena. Teoksessa Salonen, Kirsi: Mielen luonto - Eko- ja ympäristöpsykologin näkökulma, s.51-58. Green Spot, Helsinki.

Sepänmaa, Yrjö 1998: Moniaistisuus ja kaupunki. Teoksessa Knuuti, Liisa (toim.): Aistien kaupunki, s.10-22. Teknillinen korkeakoulu, Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus, Espoo.

Sue, Derald Wing, Sue David 1990: Counseling the Culturally Different. Theory and Practice. John Wiley & Sons, New York.

Tani, Sirpa 1997: Maantiede ja kuvien todellisuus. Teoksessa Haarni, Tuukka, Karvinen, Marko, Koskela, Hille & Tani, Sirpa (toim.): Tila, paikka ja maisema: tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen, s.211-226. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Tuan, Yi-Fu 1974: Topophilia. A Study of Environmental Perception, Attitudes, and Values. Prentice-Hall, New Jersey.

Tuan, Yi-Fu 2003: Experiential Perspective. Teoksessa Tuan, Yi-Fu: Space and Place, s.8-18. University of Minnesota, Minneapolis.

Tuomi, Petri & Anneli, Sarajärvi 2009: Laadullisen aineiston analyysi: Sisällönanalyysi. Teoksessa Tuomi, Petri & Anneli, Sarajärvi: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi, s.91-124. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Turner, Victor 1977: Variations on the Theme Of Liminality. Teoksessa Sally Falk moore & Barbara G. Myerhoff (toim.): Secular Ritual, s.36-52. Assen/Amsterdam: Van Gorcum.

Turner, Victor 2007: Liminaalisuus ja communitas. Kääntänyt Forde, Maarit. Teoksessa Turner Victor: Rituaali: rakenne ja communitas, s.106-150. Kustannusosakeyhtiö Summa, Helsinki.

Uimonen, Lauri 2006: Kaupunki liikkumisen kertomuksena. Teoksessa Haapala, Arto, Naukkarinen, Ossi: Mobiiliestetiikka - kirjoituksia liikkeen ja liikkumisen kulttuurista, s.122-136. Erikoispaino Oy, Helsinki.

Virtanen, Anne 2000a: Eletty tila ja paikka. Teoksessa Virtanen, Anne: Tilasta paikkaan, estetiikasta ekologiaan - Maantieteellisiä tulkintoja eletystä kaupungista, s.26-39. Painosalama Oy, Turku.

Virtanen, Anne 2000b: Säikeitä elettyyn kaupunkiin. Teoksessa Virtanen, Anne: Tilasta paikkaan, estetiikasta ekologiaan - Maantieteellisiä tulkintoja eletystä kaupungista, s.87-196. Painosalama Oy, Turku.

Von Wright, G.H. 1981: Humanismi elämänasenteena. Otava, Keuruu.

Elektroniset lähteet

Huttunen, Matti 2012: Kaamosmasennus. Teoksessa Lääkärikirja Duodecim.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00377. > Viitattu 19.9.2013.

Liimatainen, Karoliina 2013: Maahanmuuttoon kaivataan koko EU:n laajuisia ratkaisuja.
<http://www.hs.fi/kotimaa/a1377318974282> > Viitattu 26.8.2013.

Lähde, Ville 2013: Litteän maailman tarinoista – eli miten ihmisyyys rakentuu.
<http://www.villelahde.fi/litteen-maailman-tarinoista-eli-miten-ihisyys-rakentuu/>. Viitattu 16.11.2013.

Mansikka, Heli 2012: Alaikäisten turvapaikanhakijoiden tulva tyrehtyi.
http://yle.fi/uutiset/alaikaisten_turvapaikanhakijoiden_tulva_tyrehtyi/5481763. > Viitattu 10.12.2012.

Markkanen, Kristiina 2013: Syrjäytyminen uhkaa maahanmuuttajanuoria.

[http://www.hs.fi/paivanlehti/24102013/kotimaa/Syrj](http://www.hs.fi/paivanlehti/24102013/kotimaa/Syrj%C3%A4ytyminen+uhkaa+maahanmuuttajanuoria/a1382579430794)

[%C3%A4ytyminen+uhkaa+maahanmuuttajanuoria/a1382579430794](http://www.hs.fi/paivanlehti/24102013/kotimaa/Syrj%C3%A4ytyminen+uhkaa+maahanmuuttajanuoria/a1382579430794). > Viitattu 24.10.2013.

Migri - Ilman huoltajaa olevat lapset.

http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/vastaanottoiminta/vastaanoton_palvelut/ilman_huoltajaa_olevat_lapset. > Viitattu 7.1.2013.

Migri - vastaanottotilastot 2013. http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/vastaanottotilastot. > Viitattu 7.10.2012

Mokkila, Maija 2013: Lisääntyvä valo sekä tahdistaa että sekoittaa ihmistä.

http://yle.fi/uutiset/lisaantyyva_valo_seka_tahdistaa_etta_sekoittaa_ihmista/5076821. > Viitattu 16.8.2013.

Muhammed, Hussein 2013: Miten ratkaistaan asuinalueiden eriytyminen?

<http://huseinmuhammed.puheenvuoro.uusisuomi.fi/71446-miten-ratkaistaan-asuinalueiden-eriytyminen> > Viitattu 18.9.2013.

Musta Barbaari 2013: Salil eka salil vika. <http://www.lyricsprint.com/out/salil-eka-salil-vika-musta-barbaari/#.UkmBIxCJnzk>. > Viitattu 30.9.2013.

Mykkänen, Pekka 2013: Pelihullut. Helsingin Sanomat 2.6.2013.

<http://www.hs.fi/sunnuntai/a1370058667239> > Viitattu 19.8.2013.

Pakolaisneuvonta r.y. - Käsitteitä. http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=106&lang=suo. > Viitattu 19.8.2013.

Rapo, Markus 2011: Kuka on maahanmuuttaja? Tieto&trendit-lehdti1/2011.

http://www.stat.fi/artikkelit/2011/art_2011-02-15_003.html?s=0. > Viitattu 19.8.2013

Sii-tonen, Marko 2007: Social Interaction in Online Multiplayer Communities.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13444/9789513929312.pdf?seq>. > Viitattu

9.10.2013.

Tiilikainen, Marja 2007: Etniset vähemmistöt Suomessa. Teoksessa Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim 2007;123:437–439. <http://www.terveyskirjasto.fi/xmedia/duo/duo96298.pdf>. Viitattu 8.8.2013.

Valtion kotouttamisohjelma 2012-2015:

https://www.tem.fi/files/33350/Valtion_kotouttamisohjelma_vuosille_2012-2015_1.6.2012_2.pdf. >

Viitattu 19.8.2013.

Wahlbeck, Östen 2012: Diasporaa kantaa idea kotimaasta.

http://www.muuttoliikkeessa.fi/index_html?cid=210&lang=suo > Viitattu 5.1.2013.

10 Liitteet

Kävelyhaastattelurunko

Fyysiset elementit

Sosiaaliset elementit

Sijainti

Kulkuyhteys

Muistot

Aistiminen (kuulo, näkö, haju sekä ihoaisti lähinnä kylmä/lämpimän osalta joka kytkeytyy vuoden aikaan)

Intuitiivisesti emotionaaliset aistimukset (miellyttävyys, nostalgia, inho, kiintymys)

Vuorokaudenaika

Vuodenaika